

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานสำหรับการวิจัย โดยนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับการประเมินผลการศึกษา
2. เอกสารที่เกี่ยวกับพัฒนาการ และความก้าวหน้า
3. เอกสารที่เกี่ยวกับเพิ่มสะสมงาน
4. เอกสารที่เกี่ยวกับอัตรานวัตกรรม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวกับการประเมินผลการศึกษา

ความหมายของการประเมินผล

นิภา เมธาวีชัย (2536, หน้า 5) กล่าวถึงความหมายโดยสรุปของการประเมินผล ว่าเป็นกระบวนการอย่างมีระบบที่จะตัดสิน หรือ สรุป คุณภาพและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดผลว่า ผลที่ได้นั้น ดี - เลว, สูง - ต่ำ, มาก - น้อย กว่าเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ตั้งไว้อย่างไร

สุรางค์ โค้วตระกูล (2541, หน้า 408) ได้ให้ความหมายของการประเมินผล ว่าเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการที่ผู้ประเมินตีค่า (Value) หรือให้ค่ากับสิ่งที่ต้องการประเมิน มักจะเป็นการแปลความหมายของตัวเลข นอกจากนี้ผู้ประเมินอาจจะตั้งเกณฑ์อย่างอื่นเพื่อประเมินผล โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ใช้แบบสอบถามที่นักเรียนประเมินผลด้วยตนเอง สรุปแล้วการประเมินผลเป็นการประเมินค่าของตัวเลขจากการวัดผล หรือเป็นการตั้งเกณฑ์ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการประเมินว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร

ความมุ่งหมายของการประเมินผลการศึกษา

ชวาล แพรัตกุล (อ้างใน นิภา เมธราชิชัย , 2536, หน้า 9) ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการประเมินผลศึกษามีดังนี้ คือ

1. เพื่อจัดตำแหน่ง (Placement) เป็นการศึกษาความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนว่า มีความรู้เพียงพอที่จะเริ่มเรียนหรือไม่ ผลที่ได้รับมีประโยชน์ในด้าน การจำแนก (Classification) ผู้เรียนว่า แต่ละคนมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับ เก่ง - ปานกลาง - อ่อน และการคัดเลือก (Select) ผู้เรียนว่าใครมีความสามารถอยู่ในระดับสูงเหมาะสมที่จะเรียน หรือทำงาน ได้
2. เพื่อวินิจฉัย (Diagnosis) เป็นการศึกษาว่า ผู้เรียนแต่ละคน เก่ง หรือบกพร่องในเรื่องใด อย่างไร เพื่อช่วยซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง นำผลประโยชน์ไปใช้ในการแนะแนว การเรียน และการเลือกอาชีพ ได้
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียน (Assessment) เป็นการศึกษาพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ เพื่อดูว่าผู้เรียนมีผลการเรียนอย่างไร วิธีสอนของครูเหมาะสมหรือไม่ โดยทำการวัดผลก่อนเริ่มเรียนและวัดผลหลังจากการเรียนสิ้นสุดลง ด้วยแบบทดสอบฉบับเดิม แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกัน
4. เพื่อพยากรณ์ (Prediction) เป็นการศึกษาเพื่อทำนายความสำเร็จในอนาคตของผู้เรียน โดยใช้ผลจากการวัดในปัจจุบัน ศึกษาแนวโน้มความสามารถในการเรียนวิชาที่จะประสบความสำเร็จในอนาคต
5. เพื่อประเมินค่า (Evaluation) เป็นวิธีการนำข้อมูลมาตัดสินผลการศึกษาว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ระดับใด เก่ง - ปานกลาง - อ่อน เพื่อนำตัดสินวิธีสอนของครูและหลักสูตรที่ใช้ว่าเหมาะสมหรือไม่

กระบวนการประเมินผลการศึกษา

นิภา เมธาวีชัย (2536, หน้า 10 – 11) ได้กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนในกระบวนการเรียนการสอน โดยทั่วไปมี 3 ระยะ คือ

1. การประเมินผลก่อนสอน มีจุดประสงค์ที่จะได้ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน เพื่อนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม เครื่องมือที่ใช้วัด เช่น แบบทดสอบ การซักถาม การให้ลงมือปฏิบัติ
2. การประเมินผลระหว่างสอน มีจุดประสงค์เพื่อทราบว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์หรือยัง เครื่องมือที่ใช้วัด เช่น การซักถาม การสังเกต การให้ลงมือปฏิบัติ การทดสอบย่อย ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูพบข้อบกพร่องของนักเรียนเพื่อหาทางซ่อมเสริม และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. การประเมินผลรวม เป็นการประเมินผลเมื่อการเรียนการสอนสิ้นสุดลง เพื่อสรุปผลการเรียนรู้และแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามความสามารถของผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้วัด เช่น แบบทดสอบปลายภาค การทำรายงาน การให้ลงมือปฏิบัติ

หลักการประเมินผลการศึกษา

การประเมินผลการศึกษา เป็นขบวนการต่อการวัดผลการศึกษา โดยนำผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ หรือมาตรฐานที่วางไว้ แล้วตีราคา หรือ สรุป โดยการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และคุณธรรม เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (อ้างใน นิภา เมธาวีชัย, 2536, หน้า 11) ได้กล่าวถึงการประเมินผลที่ดีประกอบด้วยหลัก 3 ประการคือ

1. การวัดผล (Measurement) หมายถึง วิธีการในการหาจำนวน ปริมาณ หรือคุณภาพของสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยใช้เครื่องมือวัดที่ดีมีคุณภาพ การวัดผลเป็นการตรวจสอบคุณภาพ คุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของผู้เรียนว่า มีความเจริญงอกงาม มีความรู้ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด
2. มาตรฐาน (Standard) หมายถึง เป้าหมาย หรือเกณฑ์ในการพิจารณาสิ่งที่จะประเมินชัดเจน

3. การตัดสินใจ (Judgement) เป็นการนำผลที่ได้จากการวัดไปเทียบกับมาตรฐาน เพื่อสรุปหรือตีราคาอย่างมีเหตุผลและคุณธรรมว่า ผู้เรียนมีคุณภาพอย่างไร

ประโยชน์ของการประเมินผลการศึกษา

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมการเรียนการสอน
2. เพื่อปรับปรุงความเจริญก้าวหน้าของเด็กแต่ละบุคคล
3. เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียน ในด้านสติปัญญา ความถนัด สังคม ฯลฯ สามารถแนะแนวอาชีพ แนะนำนักเรียนในการเรียนการสอนได้ถูกต้อง
4. เพื่อตรวจสอบ การเรียนการสอนได้บรรลุถึงจุดหมายหรือไม่
5. ครูจำเป็นต้องรายงานผลการศึกษา ให้นักเรียน ผู้ปกครอง อาจารย์แนะแนว สถาบันการศึกษาใหม่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาใช้ในการวิจัย การทดลอง ด้านการเรียน ประสิทธิภาพของวิธีสอน อุปกรณ์การสอน หลักสูตร และสิ่งอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา
7. เพื่อให้นักเรียนเตรียมตัวสอบ ทำข้อสอบ และประเมินผลการศึกษาของตนเอง
8. เพื่อช่วยผู้บริหารการศึกษา ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

ประเภทของการประเมินผลการศึกษา

สุรงค์ ไล่้วตระกูล (2541, หน้า 416–418) ได้แบ่งการประเมินผลออกเป็น

2 ประเภท

1. การประเมินผลบั้นปลายตอนจบหลักสูตร (Summative Evaluation)

มักจะประเมินเมื่อผู้เรียนได้เรียนจบหลักสูตรของวิชาหนึ่ง ๆ แล้ว ในโรงเรียนอาจจะเป็นตอนกลางปีหรือปลายปีก็ได้ นอกจากนี้การประเมินแบบนี้สามารถใช้ในการอบรมพิเศษ เพื่อแสดงว่าผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ตามหลักสูตร การประเมินแบบนี้ อาจจะทำโดยผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา ถ้าหากต้องการที่จะประเมินผลของการศึกษาทุกแห่งทุกมุม เช่น ทักษะคตินักเรียน หนังสือ ตำราที่ทางโรงเรียนใช้เวลาที่นักเรียนใช้ในการเรียนการสอนแต่ละวิชา ความรู้ที่นักเรียนแล้วนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน

2. การประเมินเพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Formative Evaluation)

Scriven (อ้างใน สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2541, หน้า 417) เป็นผู้ริเริ่มแนะนำให้ผู้ที่มีส่วนสร้างหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนใช้วิธีประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไข ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อจะได้ทราบว่าหลักสูตรใช้ได้ผลดีหรือไม่คืออย่างไร โดยประเมินหลักสูตรเป็นตอน ๆ ถ้าพบข้อบกพร่องก็จะได้คิดเปลี่ยนแปลงแก้ไขทันที ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างหลักสูตร Bloom (อ้างใน สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2541, หน้า 417) ได้เสนอแนะให้ครูใช้ การประเมินเพื่อการปรับปรุง ในโรงเรียน เพื่อช่วยนักเรียนให้เรียนรู้ และได้กล่าวถึงประโยชน์ของ การประเมินเพื่อการปรับปรุง ไว้ดังต่อไปนี้

1. การประเมินเพื่อการปรับปรุง จะช่วยให้นักเรียนแต่ละคนทราบว่าตนเองสามารถที่จะเรียนรู้จนรอบรู้หน่วยเรียนแต่ละหน่วยหรือไม่ โดยใช้วัตถุประสงค์เฉพาะของหน่วยเรียนแต่ละหน่วยเป็นเกณฑ์ในการประเมิน ถ้านักเรียนทำได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ก็จะเป็นแรงเสริมให้นักเรียนตั้งใจที่จะเรียนรู้ต่อไป และในกรณีที่นักเรียนทำไม่ได้ครูก็จะช่วยนักเรียนได้ทันที ทำให้นักเรียนซาบซึ้งในความเอาใจใส่ของครู ทำให้นักเรียนเอาใจใส่ในบทเรียนมากขึ้น และพยายามเรียนรู้สิ่งที่ไม่ได้จนรอบรู้

2. ช่วยครูในการสอนนักเรียน เพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ครูอาจจะแบ่งหน่วยของการเรียนแต่ละหน่วยออกเป็นหน่วยย่อย ตามลำดับความยากง่าย การวิจัยเกี่ยวกับนักเรียนที่ไม่มีความถนัดทางเลขพบว่า ถ้าครูพยายามช่วย โดยการแบ่งหน่วยเรียนเป็นหน่วยย่อยและใช้การประเมินเพื่อการปรับปรุง จะสามารถช่วยนักเรียนในการเรียนเลขได้ เพราะเมื่อนักเรียนสามารถทำได้ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยเรียนชั้นง่ายแล้วก็จะสามารถที่จะทำขั้นต่อไปโดยไม่ยากนัก

3. ช่วยครูวิเคราะห์จุดอ่อนของนักเรียนอยู่ที่ไหน หรือปัญหาของนักเรียนที่ทำไม่ได้คืออะไร และบอกให้นักเรียนแต่ละคนทราบปัญหาในการเรียนแต่ละหน่วย และวิเคราะห์ต่อไปว่าทำไมนักเรียนถึงมีปัญหาทำไม่ได้ ไม่ว่าปัญหาของนักเรียนจะเป็นประเภทใด ถ้าทราบก็จะได้แก้ไขทันที

4. ครูอาจจะใช้ การประเมินเพื่อการปรับปรุง ช่วยปรับปรุงการสอนของครู

5. การประเมินเพื่อการปรับปรุง ช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนตั้งความคาดหวังสำหรับความสัมฤทธิ์ผลของการสอบได้ปลายปีได้

6. สรุปแล้วในการเรียนการสอน ถ้าหากครูจะใช้ การประเมินเพื่อการปรับปรุง ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถเรียนรู้จนรอบรู้ ทุกหน่วยเรียนก็จะเป็นการช่วยนักเรียนในการสอบไล่ตอนจบหลักสูตร ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเอง และไม่มีความกระวนกระวายใจมากในขณะที่สอบ ข้อสำคัญที่สุดก็คือครูไม่ควรจะให้คะแนน เวลาที่ใช้ การประเมินเพื่อการปรับปรุง และควรจะเน้นถึงประโยชน์ของการประเมินเพื่อการปรับปรุงให้นักเรียนทราบ

Bloom และ คณะ (อ้างในนิภา ธรรมวิชัย, 2536, หน้า 12) ได้แบ่งประเภทของการประเมินผลการศึกษา ออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Evaluation) การประเมินผลแบบนี้ เพื่อจะศึกษานักเรียนแต่ละคนว่า ใครสามารถเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ หรือใครไม่สามารถเรียนรู้ได้ มีจุดอ่อน หรือข้อบกพร่องอย่างไร เพราะเหตุใด การประเมินผลแบบนี้ เรียกว่า การประเมินผลย่อย (Formative evaluation)

2. การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Evaluation) กล่าวถึงการประเมินผลแบบอิงกลุ่มว่า “ เป็นการวัดผลการเรียนรู้ และความสามารถรวม ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับความสามารถของผู้อื่นในกลุ่มเดียวกัน ” การประเมินผลแบบนี้ ยึดความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลัก การประเมินผลแบบนี้ใช้เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน เรียกว่า การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ผลจากการประเมินใช้ในการตัดสินจำแนกบุคคล และนำไปใช้ในการวางแผนการสอนวิชาที่ต่อเนื่องกัน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการและความก้าวหน้า

ชนิดและรูปแบบของการรายงานพัฒนาการความก้าวหน้า

Mcafee และ Leong (อ้างใน นภเนตร ธรรมบวร, 2540, หน้า 139 –146) กล่าวว่า รูปแบบของการรายงานพัฒนาการความก้าวหน้าในระดับปฐมวัยมี 2 รูปแบบ คือ

- การรายงานพัฒนาการ ความก้าวหน้า แบบบรรยาย
- การรายงานพัฒนาการความก้าวหน้า แบบคะแนนหรือการประเมินค่า

บางโรงเรียนอาจเลือกใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรืออาจใช้ทั้งสองรูปแบบผสมผสานกันไป

ก็ได้

Hopkins, Stanley (อ้างใน นกนตร ธรรมบวร, 2540, หน้า 130) กล่าวว่า การรายงานพัฒนาการ ความก้าวหน้าถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการรายงานผลพัฒนาการความก้าวหน้าของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เนื่องจาก วิธีการรายงานผลชนิดนี้ จะครอบคลุมถึงผลสำเร็จ (Achievement) ความพยายาม (Effort) ทักษะ (Attitude) และพฤติกรรม (Behavior) ของเด็ก

การรายงานพัฒนาการ ความก้าวหน้า แบบบรรยายที่ดีควรเน้นที่ความสามารถหรือความถนัดของเด็ก ในขณะที่เด็กก็ควรสื่อสารถึงสิ่งที่เด็กควรได้รับการช่วยเหลือ และให้คำแนะนำต่าง ๆ ด้วย โดยทั่วไปแล้วการรายงานพัฒนาการ ความก้าวหน้า ชนิดนี้จะไม่ได้สรุปพัฒนาการเปรียบเทียบนั้น ครูจะเปรียบเทียบความสามารถของเด็กกับวัตถุประสงค์ของ โปรแกรมหรือเกณฑ์มาตรฐานหรือความสามารถที่ผ่านมาแล้วของเด็ก แต่ครูจะพยายามหลีกเลี่ยงการเปรียบเทียบเด็กในชั้นเดียวกัน

การรายงานพัฒนาการ ความก้าวหน้าแบบคะแนนหรือประเมินค่า คือการที่ครูตีความหมาย การกระทำหรือความสามารถของเด็กให้อยู่ในรูปคะแนนหรือตัวเลข เช่น 1, 2, 3, 4 โดยมีเงื่อนไขตามที่กำหนด เช่น 4 มีความหมายว่า ดีเยี่ยม, 3 มีความหมายว่า ดี, 2 มีความหมายว่า ปานกลาง และ 1 มีความหมายว่า ควรเสริม เป็นต้น หรืออาจอยู่ในรูปของเขียนรายการ ก็ได้

ในบางโรงเรียนอาจนำทั้งสองรูปแบบข้างต้นมาผสมผสานกันได้ เช่น สมุดรายงานประจำตัวเด็ก

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแฟ้มสะสมงาน

ความหมายของแฟ้มสะสมงาน

ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2540 ข, หน้า 7-8) ได้ให้ความหมายของแฟ้มสะสมงานว่า หมายถึง การสะสมงานของนักเรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย อย่างเป็นระบบ เป็นการรวบรวมเหตุการณ์ ผลงาน ซึ่งดำเนินโดยครูและนักเรียนร่วมกัน แสดงถึง ความสำเร็จ ความพยายาม ความก้าวหน้า หรือผลสัมฤทธิ์ทักษะที่เป็นปัจจุบันตามการเปลี่ยนแปลง และการเจริญเติบโตของผู้เป็นเจ้าของ การรวบรวมจะครอบคลุมถึงการที่นักเรียนมีส่วนในการเลือกเนื้อหา และเกณฑ์การตัดสินระดับคะแนน รวมทั้งสะท้อนการประเมินตนเองของนักเรียนด้วย

กรมวิชาการ (2539 ก, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของ แฟ้มสะสมงานของนักเรียน คือ การสะสมงานอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงถึงผลงาน ความก้าวหน้า และสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนใน ส่วนหนึ่ง หรือหลายส่วนของการเรียนรู้ในวิชา การรวบรวมงานจะต้องครอบคลุมถึงการที่นักเรียนมี ส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา เกณฑ์การคัดเลือก และเกณฑ์การตัดสินในระดับคะแนน รวมทั้งเป็น หลักฐานที่สะท้อนการประเมินตนเองของนักเรียนด้วย

นภาพร อมรเลิศสินไทย (2541, หน้า 28) ได้กล่าวถึง ความหมายของแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) คือแฟ้มที่ผู้เรียนจัดทำโดยเก็บรวบรวมตัวอย่างผลงาน ที่เลือกมาจากผลงานที่ได้รับ มอบหมายตลอดภาคเรียน เพื่อแสดงให้เห็นความเพียรพยายาม ความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ใน การเรียนของแต่ละบุคคล

บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ (2538, หน้า 10) ได้อธิบายถึงความหมายของแฟ้มสะสมงาน ว่า เป็นที่เก็บสะสมงานของนักเรียนไว้ในแฟ้มเก็บเอกสาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้แสดงถึงความพยายาม, ความก้าวหน้า หรือความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

ตามทฤษฎีของ วาสนา ประवालพฤษย์ (2539 ข, หน้า 34) ได้ให้ความหมายของแฟ้ม สะสมงาน คือ เอกสารรวบรวมข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างสภาพการณ์ในชั้นเรียนที่จะนำมาประเมินว่า การเรียนการสอนในวิชานั้น ๆ เป็นอย่างไร เนื่องจากลักษณะการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีกิจกรรม ต่าง ๆ ที่หลากหลาย

ประเภทของแฟ้มสะสมงาน

สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ (2540, หน้า 17 - 21) ได้ให้แนวทางในการแบ่งประเภทของแฟ้ม สะสมงาน ดังนี้

1. แฟ้มสะสมงานชนิดก้าวหน้า (Progress Portfolio) หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่ นักเรียนทำได้ตอนเริ่มต้นกับปัจจุบัน แม้ว่านักเรียนจะก้าวหน้าสูงสุด อาจไม่ได้หมายความว่า นักเรียน พร้อมที่จะเรียนในระดับสูงขึ้น แต่หมายถึง นักเรียนได้แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของนักเรียนใน การเรียนการสอนนั้น ๆ ดังนั้น การประเมินความก้าวหน้า ต้องพิจารณาถึงเส้นฐานที่แสดงความสามารถ ภาปฏิบัติในการเรียนรู้ตอนเริ่มต้น (Early Performance) เป็นหลัก

ครูสามารถให้คะแนนเพิ่มสะสมงานในแง่ความก้าวหน้า ดังนี้

คะแนน	ปริมาณความก้าวหน้า
4	ก้าวหน้ายอดเยี่ยม (Outstanding Progress)
3	ก้าวหน้ามาก (A lot Progress)
2	ก้าวหน้าปานกลาง (Some Progress)
1	ก้าวหน้าน้อย (Minimal Progress)
x	ไม่สามารถให้คะแนนได้ (Ungradable)

ครูควรใช้อย่างน้อย 4 เกรด ถ้าใช้เพียง 3 เกรด เพิ่มสะสมงานส่วนใหญ่จะถูกจัดอยู่ตรงกลาง และให้ x แทนงานที่ไม่สามารถให้เกรดหรือคะแนนได้ เช่น เพิ่มสะสมงานชนิดก้าวหน้าที่ไม่มีเส้นฐาน หรือ ชิ้นงานไม่จัดระบบให้เรียบร้อย

ครูสามารถพัฒนาความเชื่อถือได้เพื่อจัดประเภทของคะแนนเพิ่มสะสมงานชนิดก้าวหน้าโดยใช้กระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังตาราง 1 และสามารถให้คะแนนเพิ่มสะสมงานในแง่ความก้าวหน้าดังตาราง 1

ตาราง 1 กระบวนการการจัดทำประเภทของคะแนนเพิ่มสะสมงานชนิดก้าวหน้า

ขั้น	กิจกรรม
1	สมาชิกที่จะประเมินผลเพิ่มสะสมงานร่วมกันหาตัวอย่างเพิ่มสะสมงานที่ตรงกับแต่ละประเภทของคะแนน 4, 3, 2, 1 ตัวอย่างเพิ่มสะสมงานนี้ เรียกว่า Anchor Portfolio หรือเพิ่มสะสมงานที่ใช้เป็นตัวอย่างเพื่อจัดทำรายการคุณลักษณะ (Rubric) ต่อจากนั้นครูร่วมกันอภิปรายให้เห็นตรงกันในการจัดวางเพิ่มสะสมงานตัวอย่างในแต่ละประเภทของคะแนน
2	เมื่อได้ตัวอย่างเพิ่มสะสมงานแต่ละประเภทของคะแนนที่ครูเห็นสอดคล้องกันแล้ว ขั้น 2 ครูร่วมกันวิเคราะห์ลักษณะ (Analyze the Features) ของเพิ่มสะสมงานแต่ละประเภทของคะแนน เขียนรายการคุณลักษณะของแต่ละประเภทของคะแนนที่กลุ่มเห็นสอดคล้องกัน รายการของคุณลักษณะนี้เรียกว่า Rubric ครูใช้รายการคุณลักษณะเป็นเสมือนแนวทางในการจัดประเภทเพิ่มสะสมงานทั้งหมดที่เกิดจากการสอนครั้งนั้น ๆ
3	หลังจากเห็นพ้องกัน โดยการเลือก Anchor Portfolio และคุณลักษณะของเพิ่มสะสมงานแต่ละประเภทของคะแนนแล้ว ให้คะแนนเพิ่มสะสมงานตามรายการคุณลักษณะ (Rubric) โดยครู 2 คน ให้คะแนนเพิ่มสะสมงานแต่ละชิ้น หากให้คะแนนไม่ตรงกัน ครูคนที่ 3 จะเป็นผู้ประเมินอีกครั้ง แล้วตัดสินผล

ตาราง 2 คะแนนเพิ่มสะสมงานในแง่ความก้าวหน้า

คะแนน	ปริมาณความก้าวหน้า	กิจกรรม
4	ก้าวหน้ายอดเยี่ยม	เพิ่มสะสมงานต้องมีพื้นฐานที่ชัดเจน และแสดงคุณภาพก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง มีความก้าวหน้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างตอนเริ่มต้น และงานปัจจุบัน นักเรียนพัฒนาจากจุดแคบ ๆ เล็ก ๆ ของการอ่านและเขียนไปสู่ความสามารถในการอ่าน และเขียนหัวข้อที่หลากหลาย นักเรียนสามารถสังเกต และให้คำแนะนำต่อการเปลี่ยนแปลงในงานของตนเอง ทั้งงานในชั้น และนอกชั้นเรียน
3	ก้าวหน้ามาก	ผู้เรียนได้ขยายการใช้ภาษา และรู้คำศัพท์กว้างขวางขึ้น สามารถทำงานได้โดยมีอิสระในการเขียน และอ่านมากขึ้น งานมีคุณภาพแตกต่างกัน แต่ไม่เท่าในประเภทแรก
2	ก้าวหน้าปานกลาง	งานเขียนของผู้เรียนสอดคล้องกันตลอดจนเข้าใจง่าย แต่หัวเรื่องและเนื้อหายังคงเหมือนเดิม ผู้เรียนอ่านเพื่อความเข้าใจและเพื่อความพอใจ แต่ไม่ปรากฏว่าอ่านมาก มีชิ้นงานน้อยกว่าเพิ่มสะสมงานที่ได้คะแนน 3 (ก้าวหน้ามาก) มีความหลากหลายน้อย และประยุกต์สู่ชีวิตประจำวันน้อย
1	ก้าวหน้าน้อย	ก้าวหน้าน้อย เพิ่มสะสมงาน มีชิ้นงานน้อยชิ้น ก้าวหน้าน้อย ด้านการอ่าน-เขียน ความตั้งใจในการอ่าน-เขียนมีน้อย มาชั้นสายและออกก่อน
X	ไม่สามารถให้คะแนนได้	x - ให้เกรดไม่ได้ เพิ่มสะสมงานผลงานไม่สามารถให้คะแนนได้ มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะประเมินผล เป็นเพิ่มรวมงาน (Working Folder) แต่ไม่เป็นเพิ่มสะสมงาน และไม่มีข้อมูลพื้นฐาน

การพัฒนาแฟ้มสะสมงานชนิดก้าวหน้า มี 4 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นเลือกเส้นฐาน ครูต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับเส้นฐานหรือความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนในวิชาที่ต้องการสอนเรียน โดยมีไว้เพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ครูต้องรวบรวมตัวอย่างงานของเด็กก่อนเริ่มสอน เช่น การอ่าน ครูอาจถ่ายสำเนาหน้าของหนังสือที่นักเรียนอ่านได้อย่างสะดวกสบาย หรือการเขียน ครูอาจถ่ายสำเนางานเขียนของผู้เรียนจากงานชิ้นสุดท้ายก่อนการเรียนรู้ใหม่จะเริ่มขึ้น

2. ขั้นกำหนดเป้าหมาย นักเรียนจะกำหนดเป้าหมายและทบทวนเป้าหมายของตน และพยายามทำเป้าหมายให้เป็นจริง ครูอาจช่วยแนะนำโดยมีกิจกรรมเพื่อฝึกให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมาย ระยะสั้นและระยะยาว และจะบรรลุเป้าหมายนั้นได้อย่างไร หากมีอุปสรรคจะกำจัดได้อย่างไร ซึ่งอาจต้องอภิปรายร่วมกับครู

3. ขั้นพัฒนาแฟ้มรวม การรวบรวมชิ้นงานอาจรวบรวมทั้งงานที่กำลังอยู่ระหว่างจัดทำ และงานที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ตัวอย่าง เช่น การอ่าน นักเรียนอาจถ่ายสำเนาหน้าที่ย่านเก็บไว้ หรือการบ้านทุกชิ้น ให้เวลาผู้เรียนทบทวนงาน และตัดสินใจว่ามีอะไรบ้างที่ต้องการปรับปรุง ผู้เรียนมีโอกาสปรับแก้ชิ้นงานของตนจนเป็นที่พอใจได้

4. ขั้นเตรียมแฟ้มสะสมงานคัดสรร แฟ้มสะสมงานที่ประสบผลสำเร็จต้องมีข้อมูลเพียงพอที่แสดงให้เห็นความก้าวหน้า แต่ไม่จำเป็นต้องมีจำนวนมาก มีการสรุปที่ชัดเจน จัดระบบบันทึกต่าง ๆ ได้อย่างดี มีความระมัดระวังในการเลือกชิ้นงาน ผู้เรียนอาจตกแต่งปกของแฟ้มสะสมงานให้สวยงาม

2. แฟ้มสะสมงานชนิดรอบรู้ตามเกณฑ์ (Mastery Portfolio) มีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาผู้เรียนมีความสามารถถึงเกณฑ์ (Criteria) ที่แสดงว่ารอบรู้ (Mastery) การผ่านหรือไม่ผ่านของแฟ้มสะสมงานชนิดนี้ พิจารณาจากการที่ผู้เรียนสามารถแสดงหรือปฏิบัติ (Performance) ถึงเกณฑ์กำหนดหรือไม่

วาสนา ประวาลพฤกษ์ (2539 ก, หน้า 43) ได้แบ่งประเภทของแฟ้มสะสมงาน ดังนี้

1. แฟ้มรวม เป็นแฟ้มสะสมจะเก็บผลงานของนักเรียนทั้งหมดในแต่ละรายวิชาใน

1 ภาคเรียน หรือ 1 ปีการศึกษา

2. แฟ้มนิทรรศการหรือแฟ้มแสดงผลงาน
3. แฟ้มสำหรับการประเมินครูและนักเรียน
4. แฟ้มแหล่งข้อมูลของครู

อาภรณ์ นางเจริญพรพงศ์ (2541, หน้า 55 – 56) ได้จำแนกประเภทของแฟ้มสะสมงาน เป็นประเภทใหญ่ ๆ 3 ประเภท ได้แก่

1. แฟ้มสะสมงานส่วนบุคคล

- 1.1 แฟ้มสะสมงานรวมเกี่ยวกับตัวนักเรียน

- 1.2 แฟ้มสะสมงานที่ดีที่สุด เป็นแฟ้มที่ประกอบด้วยชิ้นงานที่ครู หรือนักเรียนร่วมกันเลือก หรือนักเรียนเลือกเอง โดยเลือกเฉพาะชิ้นงานที่ดีที่สุดที่เป็นตัวแทนพฤติกรรมแสดงความสามารถหรือพัฒนาการของนักเรียนเอง

2. แฟ้มสะสมงานทางวิชาการ

- 2.1 แฟ้มสะสมงานสำหรับให้ระดับคะแนน

- 2.2 แฟ้มสะสมงานแบบบูรณาการ

- 2.3 แฟ้มสะสมงานกลุ่ม

- 2.4 แฟ้มสะสมงานหลายชั้นเรียน

- 2.5 แฟ้มสะสมงานที่เป็นความหลากหลายทางสติปัญญา

- 2.6 แฟ้มสะสมงานของชั้นเรียน

- 2.7 แฟ้มสะสมงานของโรงเรียน

- 2.8 แฟ้มสะสมงานของจังหวัด

3. เพิ่มสะสมงานเชิงวิชาชีพ

- 3.1 เพิ่มสะสมงานการสมัครเข้าศึกษาต่อ
- 3.2 เพิ่มสะสมงานเกี่ยวกับประสบการณ์ในการสอน
- 3.3 เพิ่มสะสมงานของครู
- 3.4 เพิ่มสะสมงานของผู้บริหาร

ลักษณะสำคัญของเพิ่มสะสมงานนักเรียน

บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ (2538, หน้า13 - 14) ได้กล่าวถึง เพิ่มสะสมงานของนักเรียนมีลักษณะเฉพาะดังต่อไปนี้

1. เพิ่มสะสมงานสามารถปรับเปลี่ยนไปใช้กับจุดหมายการสอนเป็นรายบุคคล ที่เป็นเช่นนี้ เพราะนักเรียนแต่ละคนเป็นผู้เตรียมเพิ่มสะสมงานของตนเอง ดังนั้นงานที่ทำของแต่ละคนจึงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งเดียวกัน
2. เพิ่มสะสมงานจะเน้นผลผลิตของงานมากกว่าวิธีการทำงาน การประเมินจากเพิ่มสะสมงาน มีความเชื่อว่าถ้านักเรียนใช้วิธีการที่ดีกว่าย่อมทำให้ได้ผลงานที่ดีกว่า ดังนั้นการพิจารณาจากผลงานที่เก็บไว้ในเพิ่มสะสมงาน จะสามารถสะท้อนถึงวิธีการทำงานได้ด้วย อย่างไรก็ตามถ้ามีความเห็นว่าวิธีการทำงานเป็นสิ่งสำคัญ ก็สามารถประเมินวิธีการทำงานได้ด้วยโดยการเก็บรวบรวมผลงานที่ทำในแต่ละขั้นตอนและมีการจดบันทึกรายการที่สังเกตในระหว่างการทำงานอย่างละเอียด ก็สามารถทำให้ทราบถึงวิธีการทำงานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
3. เพิ่มสะสมงาน โดยปกติทั่วไป เป็นการค้นหาจุดเด่นของนักเรียนมากกว่าการหาจุดอ่อนของนักเรียน เป็นการเสริมแรงให้กำลังใจ เพราะนักเรียนสามารถเลือกตัดสินใจว่าจะใช้ผลงานชิ้นที่ดีที่สุดในการประเมิน จะมีความสุขกับการทำเพิ่มสะสมงานของตนมากกว่า
4. เพิ่มสะสมงาน จะเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางมากกว่าครู นักเรียนเป็นเจ้าของเพิ่มสะสมงาน เมื่อทำเสร็จแล้วจะคงเก็บไว้ในห้องเรียน และสามารถเปิดเผยได้ การประเมินจากเพิ่มสะสมงานจึงมีลักษณะเปิดเผย ตรงไปตรงมา
5. เพิ่มสะสมงาน สามารถใช้เป็นสื่อแจ้งความสัมฤทธิ์ให้คนอื่น ครูสามารถใช้ข้อมูลจากเพิ่มสะสมงานในการอภิปรายความก้าวหน้าของนักเรียนกับผู้ปกครองได้

เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ (ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540 ข) ได้อธิบายถึงลักษณะเนื้อหาสาระของแฟ้มสะสมงานของนักเรียน ว่าจะเป็นแฟ้มสะสมงานดีเด่น เป็นตัวอย่างของผลงานนักเรียนที่รวบรวมไว้ เนื้อหาที่รวมนั้นจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และเป้าหมาย เช่น

1. ต้องการประเมินความสามารถในการทำงาน นักเรียนต้องเลือกชิ้นงานที่ดีที่สุด หรือที่ชอบที่สุด หรือผลงานล่าสุด

2. ต้องการแสดงพัฒนาการ ผลงานที่น่าเสนอจะต้องใช้ผลงานที่ดีที่สุดในช่วงเวลาต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องกันไป

3. ต้องการใช้ดำเนินงานโครงการใด อย่างไร สิ่งที่อยู่ในแฟ้มสะสมงาน ก็คือ บันทึกที่สมบูรณ์ของกิจกรรม เริ่มต้นตั้งแต่การวางแผน โครงร่าง ขั้นตอนการดำเนินงาน การประชุม บันทึกฉบับร่าง ฉบับปรับปรุงแก้ไข และสิ่งอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการและผลงาน

ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์ (2541, หน้า 60) ได้กล่าวถึงแฟ้มสะสมงานนักเรียนดังนี้

แฟ้มสะสมงานของนักเรียน (Student Portfolio และ Classroom Portfolio) กำหนดให้ทำหน้าที่เป็นแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียน โดยเน้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามที่คาดหวังไว้ในหลักสูตร ข้อมูลส่วนใหญ่คือพฤติกรรมหรือผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมในชั้นเรียนในการจัดทำแฟ้มสะสมงาน ถ้ามุ่งอธิบายพัฒนาการความสามารถบางด้านหรือผลการเรียนบางรายวิชา ก็จะเรียกแฟ้มสะสมงานเฉพาะวิชา เช่น แฟ้มสะสมงานวิชาคณิต แฟ้มวิชาศิลปภาษา เป็นต้น

องค์ประกอบในแฟ้มสะสมงาน

สาระของแฟ้มสะสมงานจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนนำ ประกอบด้วยปก ประวัติผู้ทำ รายการจุดประสงค์การเรียนรู้ แผนการศึกษาส่วนบุคคล สารบัญชิ้นงาน ตัวชี้บ่งประกอบงาน รายการการเอาออกและนำเข้าชิ้นงาน

ส่วนที่ 2 เป็นส่วนบรรจุหลักฐานชิ้นงานที่สร้างขึ้นจากการเรียนการสอน การสะท้อนความคิดเห็น แสดงประวัติของงาน จำนวนหนังสือที่อ่าน เวลาที่ใช้ทำงาน คะแนนจากการทดสอบ แบบสำรวจรายการของครู บันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับงาน / วิชาของนักเรียน

ส่วนที่ 3 เป็นส่วนประกอบบรรจุเกณฑ์การตัดสินเพิ่มคะแนน และข้อมูลการประเมินของครู เพื่อน และผู้ปกครอง รวมทั้งหลักฐานการประเมินตนเองของนักเรียน แผนการและแนวคิดในการประชุมเพิ่มคะแนน

Paulson และ Meyer (อ้างใน ภาวินี ศรีสุขวัฒนานันท์, 2541, หน้า 60)

1. การแนะนำตนเองของนักเรียน
2. ชิ้นงานที่นักเรียนเลือกเพื่อประเมินตนเองของนักเรียนต่อผลงานการทำงานทั้งหมด
3. ข่าวดสารที่มีความหมายเกี่ยวกับตนเอง
4. สิ่งสะท้อนถึงจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
5. เกณฑ์เพื่อคัดเลือกและลงข้อพิจารณา

กระบวนการทำเพิ่มคะแนนของนักเรียน

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ (2541, หน้า 21 – 22) ได้เสนอแนะ ขั้นตอนการประเมินผลโดยใช้เพิ่มคะแนน สามารถทำได้ 3 แนวทาง คือ

ทางเลือกที่ 1

1. เก็บรวบรวมผลงาน
2. คัดเลือกและปรับเปลี่ยนผลงาน
3. แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่เลือก
4. ประเมินผลงาน

ทางเลือกที่ 2

1. การวางแผน
2. เก็บรวบรวมผลงาน
3. คัดเลือกและปรับเปลี่ยนผลงาน
4. แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่เลือก
5. ประเมินผลงาน
6. จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน

ทางเลือกที่ 3

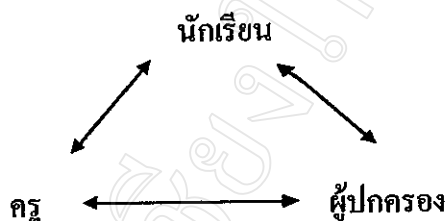
1. การวางแผน
2. เก็บรวบรวมผลงาน
3. คัดเลือกและปรับเปลี่ยนผลงาน
4. แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่เลือก
5. ประเมินผลงาน
6. จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน
7. แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน
8. ปรับเปลี่ยนผลงาน
9. ประเมินผลงาน
10. จัดนิทรรศการผลงานของนักเรียน

ขั้นตอนต่าง ๆ ก็สามารถปรับหรือบูรรวมกันได้ตามความเหมาะสม และยังมีประสิทธิภาพเหมือนเดิม เช่น การคัดเลือกและการปรับเปลี่ยนผลงาน การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกกับการตรวจสอบความสามารถตนเอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน กับการจัดนิทรรศการผลงานของนักเรียน สามารถจัดให้เป็นขั้นตอนเดียวกัน แต่ขั้นตอนที่ละเว้นไม่ได้คือ เก็บรวบรวม การคัดเลือกและปรับเปลี่ยน การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานและการประเมินผล

ดังมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผนและจัดระบบจัดทำแฟ้มสะสมงาน

แฟ้มสะสมงานคือแผ่นที่ช่วยเอื้อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 3 ฝ่าย มีการเชื่อมโยงข้อมูลกันและกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจัดการศึกษาที่จัดสนองตอบความต้องการของชุมชนและเป็นการศึกษาที่สามารถพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ดังแผนภูมิ 1

แผนภูมิ 1 การวางแผนและจัดระบบจัดทำเพิ่มสะสมงาน

1.1 การวางแผนของครู

ครูผู้สอนควรมีความกระฉับกระเฉงเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน จุดประสงค์ของการใช้เพิ่มสะสมงานดีเด่น และกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชาที่รับผิดชอบ

1.1.1 ศึกษาหลักสูตร จุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตร รายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ คำอธิบายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ คู่มือการจัดกิจกรรม ระเบียบและวิธีการ ประเมินผลการเรียน สภาพการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา ความต้องการของชุมชน และความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน

1.1.2 กำหนดกระบวนการประเมินผลในชั้นเรียน กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ระหว่างภาคและปลายภาค ผู้รับการประเมิน วิธีการประเมิน แผนและรูปแบบการบันทึกผลการประเมิน ช่วงระยะเวลาและสถานที่ประเมิน

1.1.3 การเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือวัดผล หลังจากเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนแล้ว ควรพิจารณาเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือให้สอดคล้องกับพฤติกรรม การเรียนรู้ หรือกระบวนการทำงานการปฏิบัติจริงที่เน้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูงในการทำงาน ความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่คล้ายคลึงกับสภาพชีวิตจริง ซึ่งกรอบแนวทางการประเมินผลสามารถแบ่งได้ ดังนี้คือ

- การเลือกตอบจากหลายตัวเลือก
- ตอบตามโครงสร้างสั้น ๆ

- เน้นผลผลิตที่สามารถสัมผัสจับต้องได้
- การแสดงความรู้ ความสามารถและทักษะที่ทำได้จริง
- เน้นกระบวนการคิด

1.1.4 พัฒนารูปแบบการประเมินผล โดยใช้เพิ่มสะสมงานให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเพิ่มสะสมงาน และระเบียบการประเมินผลการเรียนในแต่ละระดับการศึกษา โรงเรียน และนักเรียน ออกแบบระบบการจัดเก็บผลงาน ประเภทของผลงานที่ต้องการจัดเก็บ กระบวนการคัดเลือกผลงาน เทคนิคการให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น หรือความรู้สึกรู้สึกต่อชิ้นงาน รูปแบบของเพิ่มสะสมงานที่สมบูรณ์ ลักษณะเพิ่มสะสมงานดีเด่น โดยทั่วไปขึ้นกับจุดประสงค์ของผู้ทำและความต้องการนำเสนอใคร

1.1.5 กำหนดภาระงานการเรียนรู้ เริ่มโดยการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนและการประเมิน ไปพร้อม ๆ กันในคราวเดียว กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัด ควรยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าทดลอง เรียนจากการปฏิบัติจริงในสิ่งที่มีความหมายมีโอกาสนำความรู้ไปใช้ ภาระงานการเรียนรู้ที่กำหนด ควรให้นักเรียนได้เรียน โดยการปฏิบัติจริง ทำงานในลักษณะ โครงงาน ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม งานที่ทำนักเรียนควรได้บูรณาการความรู้ ประสบการณ์ นำความรู้มาใช้ในสภาพจริง หรือเป็นงานที่ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถจริงมากกว่าแสดงการมีทักษะย่อย ๆ ผลงานการเรียนรู้จึงควรเป็นงานชิ้นใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ๆ ดังเสนอในตาราง 3

ตาราง 3 ภาระงานการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ชั้น ป.5 เรื่องรูปทรงและปริมาตรของรูปทรงสี่ เหลี่ยม
มุมฉาก

จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหา	กิจกรรม การเรียนการสอน	ผลงาน	การวัดและประเมิน			สื่อการเรียนรู้ การสอน
				วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์	
เมื่อกำหนดรูป ทรงสี่เหลี่ยม มุมฉาก 1 ลูกบาศก์หน่วย ให้ 6 ลูก สามารถออก แบบอาคารเป็น ทรงต่าง ๆ หา ปริมาตรและ คิดค่าใช้จ่ายใน การลงทุน	รูปทรงและ ปริมาตร ของรูปทรง สี่เหลี่ยม มุมฉาก	นักเรียนในกลุ่มร่วมกัน ออกแบบอาคารโดยใช้ รูปทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก 1 ลูกบาศก์หน่วย แล้ว คิดต้นทุนของอาคาร แบบต่าง ๆ	- ภาพจำลอง อาคาร ลักษณะ ต่าง ๆ - การแก้ โจทย์ปัญหา ค่าใช้จ่าย ของอาคาร	สังเกต ตรวจ ผลงาน	แบบสังเกต พฤติกรรม แบบ ประเมินการ ตรวจผลงาน	- ปริมาณ รูปแบบ อาคาร - แสดงวิธี การคิดหา คำตอบได้ เหมาะสม - คำตอบ ถูกต้อง	รูปทรงสี่เหลี่ยม มุมฉากปริมาตร 1 ลูกบาศก์ หน่วย

1.2 การเตรียมตัวนักเรียน

จุดเน้นประการหนึ่งของการประเมินผลโดยใช้เพิ่มสะสมงานดีเด่น คือการให้
นักเรียนรู้จักประเมินตนเองและมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมกับครูผู้สอน ความพร้อมของนักเรียน
เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนสอนดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องสามารถ
ช่วยสร้างความพร้อมในการเรียนและการประเมินผล ดังนี้

1.2.1 ให้นักเรียนเข้าใจเรื่องต่อไปนี้

- จุดหมายหลักสูตร
- จุดประสงค์การเรียนรู้
- รูปแบบหรือวิธีดำเนินการสอน
- กิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติ
- วิธีการวัดและประเมินผล

1.2.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน เช่น การจัดเก็บ การคัดเลือก การสะท้อนความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน เกณฑ์การประเมิน วิธีการประเมินตนเอง และการประเมินผู้เกี่ยวข้อง

1.2.3 ลักษณะผลงานหรือพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นผลงานที่มีหลายลักษณะ ทั้งงานรายบุคคล ผลงานกลุ่มที่แสดงถึงความสามารถขั้นสูง

1.2.4 การมีส่วนร่วมในการกำหนดผลงานหรือหลักฐานที่นักเรียนจะนำเสนอในช่วงเวลาต่าง ๆ

1.3 การเตรียมผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดมากที่สุด เป็นผู้ที่มีความเข้าใจและรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของเด็ก ผู้ปกครองจะลงทุนทุกอย่างอย่างมั่นใจว่าเด็กจะได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่า โรงเรียนควรมีโครงการพัฒนาผู้ปกครอง การประชุมผู้ปกครองแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษา วิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินผลแนวใหม่ที่เน้นการประเมินผลสภาพจริง โดยการใช้แฟ้มสะสมงาน โดยให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างเป็นระบบและชัดเจน เช่น การให้ผู้ปกครองคัดเลือกผลงานดีเด่น ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานที่เลือก ร่วมประเมินและชื่นชมกับความก้าวหน้าของนักเรียน

2. การเก็บรวบรวมและจัดระบบผลงาน

เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนต้องมีการออกแบบการจัดเก็บที่ดีเพื่อสะดวกในการนำข้อมูลออกมาใช้ ผลงานที่นักเรียนทำทุกชิ้นหลังจากเรียน การสอนปกติหรือนอกเวลาเรียน ควรมีการเก็บสะสมไว้ตามระบบที่ตกลงร่วมกัน ประเด็นที่ควรพิจารณามีดังนี้

2.1 แหล่งเก็บรวบรวมผลงาน สมุดผลงาน, แฟ้มแขวนหรือแฟ้มเจาะ, กล่อง ชอง หรือแฟ้มขยายข้าง ผู้ ชั้ววางของ , อัลบั้ม, แอบบันทึกลีขิง, แผ่นดิสก์ หรือ แฟ้มสะสมงานดีเด่นแบบอิเล็กทรอนิกส์, ม้วนวีดิทัศน์ ฯลฯ

2.2 ระบบการจัดเก็บผลงาน สามารถทำได้ดังนี้

2.2.1 จัดเก็บตามแนวทางที่กำหนดไว้

2.2.2 จัดเก็บตามลำดับ วัน เวลา ที่สร้างผลงานขึ้น สามารถแสดงให้เห็นพัฒนาการ

2.2.3 จัดเก็บตามลำดับความยากง่ายของผลงาน

2.2.4 จัดเก็บตามความสามารถพิเศษ พรสวรรค์ หรือความสนใจเป็นด้าน ๆ เช่น

การปั้น

2.2.5 จัดเก็บตามหัวข้อที่ต้องการนำเสนอหรือแสดงความเชี่ยวชาญ

2.2.6 จัดเก็บในลักษณะผสมผสาน โดยการนำวิธีการข้างต้นมาจัดในแฟ้มเดียวกัน

ผลงานที่เก็บในแฟ้มมี 3 ประเภท คือ

1) การปฏิบัติ (Performance) เป็นผลงานด้านการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของนักเรียน

2) ผลผลิต (Product) เป็นผลงานซึ่งนักเรียนได้สร้างขึ้น หรือผลการศึกษา

ค้นคว้า ผลการแก้ปัญหา ผลการทดลอง ผลการปฏิบัติจริง เช่น สิ่งประดิษฐ์

การประเมินผลผลิต อาจพิจารณากว้าง ๆ 3 มิติ คือ

- ปริมาณของผลงานที่นักเรียนทำ
- เจตคติและความสนใจของนักเรียนต่องานที่ทำหรือเนื้อหาที่เรียน
- หลักฐานที่แสดงถึงความก้าวหน้า

3) กระบวนการ (Process) ของนักเรียน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของ

นักเรียน ได้แก่ กระบวนการที่นักเรียนกระทำในการศึกษาค้นคว้าและแก้ปัญหา

3. การคัดเลือกผลงาน

กระบวนการคัดเลือกผลงานจะต้องคำนึงถึงประเด็นที่สำคัญ ๆ ดังนี้

3.1 ผลงานใดควรคัดเลือกบ้าง ต้องพิจารณาย้อนไปถึงจุดประสงค์ของการจัดทำแฟ้มสะสมงาน และวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน ความคาดหวังของนักเรียน กิจกรรมที่จัดการคัดเลือกผลงานควรให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

3.1.1 สมรรถภาพหรือจุดประสงค์ที่ต้องการ

3.1.2 เนื้อหาวิชาหรือสาระสำคัญของเรื่อง

3.1.3 กระบวนการเรียนรู้เน้นทักษะที่เรียนจริง ๆ เช่น การสื่อความหมายการ

แก้ปัญหา

3.1.4 ความหลากหลายทางสติปัญญา เพิ่มสะสมงานคิดค้นสามารถใช้ประเมินความสามารถของนักเรียนได้ในบริบทที่กว้างกว่าแบบทดสอบแบบเลือกตอบ และตอบสนองความแตกต่างทางสติปัญญานักเรียนได้หลากหลายกว่า

3.2 ใครเป็นผู้คัดเลือกผลงาน ขึ้นกับจุดประสงค์ของการจัดทำว่าจะใช้เพิ่มสะสมงานนำเสนอสิ่งใด ใครเป็นเจ้าของ เพิ่มสะสมงานคิดค้นสามารถใช้ได้หลายวัตถุประสงค์ ควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการเรียนการสอนเป็นผู้เลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญได้แก่

3.2.1 นักเรียน

3.2.2 ครูผู้สอน

3.2.3 ครูและนักเรียนเลือกร่วมกัน

3.2.4 เพื่อน

3.2.5 ผู้ปกครอง

3.3 คัดเลือกผลงานเมื่อใด ขึ้นกับเหตุผลและจุดประสงค์การทำเพิ่มสะสมงาน การคัดเลือกผลงานสามารถกระทำได้ในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้ ก่อนวันประชุมผู้ปกครอง, หลังจากจบบทเรียนหรือหน่วยการเรียนรู้หนึ่ง ๆ , หลังจากมีผลงานไม่น้อยกว่า 2-4 ชิ้น หรือหลังจากเรียนไปแล้วประมาณ 2-4 สัปดาห์ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทบทวนประเมินผลความสามารถทางการเรียน ข้อดี และมีชิ้นงานเพื่อสะท้อนภาพการเรียนรู้ของตนเอง และเมื่อนักเรียนได้เลื่อนชั้นสูงขึ้น

3.4 จำนวนผลงานเท่าใด ต้องคำนึงว่า ผลงานที่เลือกไว้นั้นสามารถเป็นหลักฐานที่แสดงความสนใจความรู้ความสามารถของสิ่งที่ต้องการพัฒนาแล้วหรือไม่

4. การจัดระบบเพิ่มสะสมงานดีเด่น

ผลงานดีเด่นที่คัดเลือกไว้จะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ และบุคลิกภาพของนักเรียน การให้นักเรียนได้ตกแต่งผลงานที่คัดเลือก แล้วจัดระบบการเก็บรวบรวมผลงานหรือจัดวางรูปแบบเพิ่มสะสมงานดีเด่นให้ดูสวยงาม น่าสนใจ แปลกตา จะช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นต่อการทำงาน พัฒนาผลงานที่ได้รับมอบหมายให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งสอดคล้องกับบุคลิกภาพของคนเข้าไว้ในเพิ่มสะสมงานดีเด่น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์พัฒนาผลงานให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การจัดวางรูปแบบเพิ่มสะสมงานที่ใช้งานศิลปะ จะช่วยให้นักเรียนได้สะท้อนความรู้ ความคิด ความรู้สึกที่แสดงให้เห็นภาพรวมของบุคลิกภาพเจ้าของเพิ่มชัดเจนขึ้น

องค์ประกอบของเพิ่มสะสมงานดีเด่นที่สมบูรณ์ประกอบด้วย

- 4.1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนตัว ประวัติผลการเรียน เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ ความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อการเรียน แผนปฏิบัติงานการเรียนรู้
- 4.2 หลักฐานผลงาน ประกอบด้วย รายการผลงานดีเด่น, ผลงานที่นักเรียนเลือกทั้งที่เป็นประสบการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียน, บันทึกความรู้สึกหรือข้อคิดเห็นที่สะท้อนภาพการเรียนรู้ที่มีต่อผลงานที่เลือก, เกณฑ์การประเมินผลงานย่อย, เกณฑ์การประเมินเพิ่มสะสมงานดีเด่น และผลการประเมินผลงานสะสมในแฟ้ม
- 4.3 รายงานความก้าวหน้า ประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง, ผลการสังเกตหรือการประเมินตนเองของนักเรียน, บันทึกรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนในสมรรถภาพต่าง ๆ โดยครูผู้สอน, บันทึกข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการเพิ่มสะสมงานดีเด่น, เกียรติบัตร, วุฒิบัตร, รางวัลคำคม ฯลฯ

5. การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน

เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง โดยพิจารณาจากผลงานที่คัดเลือกซึ่งผลงานที่คัดเลือกอาจเป็นผลงานที่มีความหมายกับนักเรียนมากที่สุดในขณะหนึ่ง จึงควรส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดย้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงาน หรือการเรียนรู้ของตนเอง สามารถทำได้โดยการให้นักเรียนวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับผลงานชิ้นที่เลือกคิดย้อนกลับเกี่ยวกับการคิดของตนเอง การพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง พิจารณาย้อนกลับไปว่า เรียนอย่างไร ทำไมประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ในขั้นตอนนี้

เป็นขั้นสำคัญและมีคุณค่าซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนของตนเอง คิดตามและประเมินผลการคิด ความรู้สึกของตนเองจากผลงาน เพื่อวางแผนพัฒนางาน ปรับเปลี่ยนความคิดหรือยุทธวิธีการทำงานให้ดีขึ้นซึ่งจัดเป็นการพัฒนาความคิดระดับสูง การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่องานเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินผลงานย่อยของตนเองอย่างไม่เป็นทางการ ในระยะเริ่มแรกของการเริ่มใช้การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานดีเด่น นักเรียนจะไม่คุ้นเคยกับการแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่เลือก ผู้สอนควรจะเริ่มโดยการให้นักเรียนตอบคำถามตามคำถามนำ โดยปากเปล่าเสียงดัง ๆ หรือ ตอบคำถามในใจจากคำถามนำของครูก่อน แล้วจึงค่อยเขียนลงในผลงานชิ้นที่เลือก การเขียนหรือให้สัญลักษณ์ในการแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานสามารถเขียนหรือปะวางไว้บนมุมใดมุมหนึ่งหรือใช้กระดาษแผ่นใหม่ แล้วแต่ความเหมาะสมของเนื้อที่ ลักษณะผลงานที่เก็บรวบรวมทำให้แฟ้มสะสมงานดีเด่นมีชีวิตชีวาขึ้น ตัวอย่างคำถาม ดังนี้

- งานชิ้นนี้ชอบที่สุด เพราะ....
- งานชิ้นนี้เป็นงานที่ทำหายที่สุด เพราะ...
- อะไรที่บอกกว่างานชิ้นนี้เป็นชิ้นที่ดีที่สุด
- สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในงานชิ้นนี้ คือ.....
- อะไรคือจุดเด่นหรือจุดด้อยของผลงานชิ้นงานนี้
- ถ้าสามารถทำงานชิ้นนี้อีกครั้งจะปรับปรุงอะไร ฯลฯ

การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่มีคุณภาพ ต้องพยายามให้นักเรียนวิพากษ์วิจารณ์ผลงานให้ตรงประเด็น สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือพฤติกรรมที่ต้องการปลูกฝัง โดยการกระตุ้นให้นักเรียนคำนึงถึงเป้าหมายหรือภาพของงานที่ดี ๆ ที่คาดหวังหรือคิดจินตนาการไว้ การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน ครูสามารถทำร่วมกับนักเรียน หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทำร่วมกับนักเรียนด้วย นักเรียนสามารถพัฒนา หรือปรับปรุงผลงานได้รวดเร็วและดียิ่งขึ้น การสนทนากับนักเรียนในขั้นนี้ ครูควรตั้งข้อสังเกตและให้ข้อเสนอแนะด้วย

6. การตรวจสอบความสามารถของตนเอง

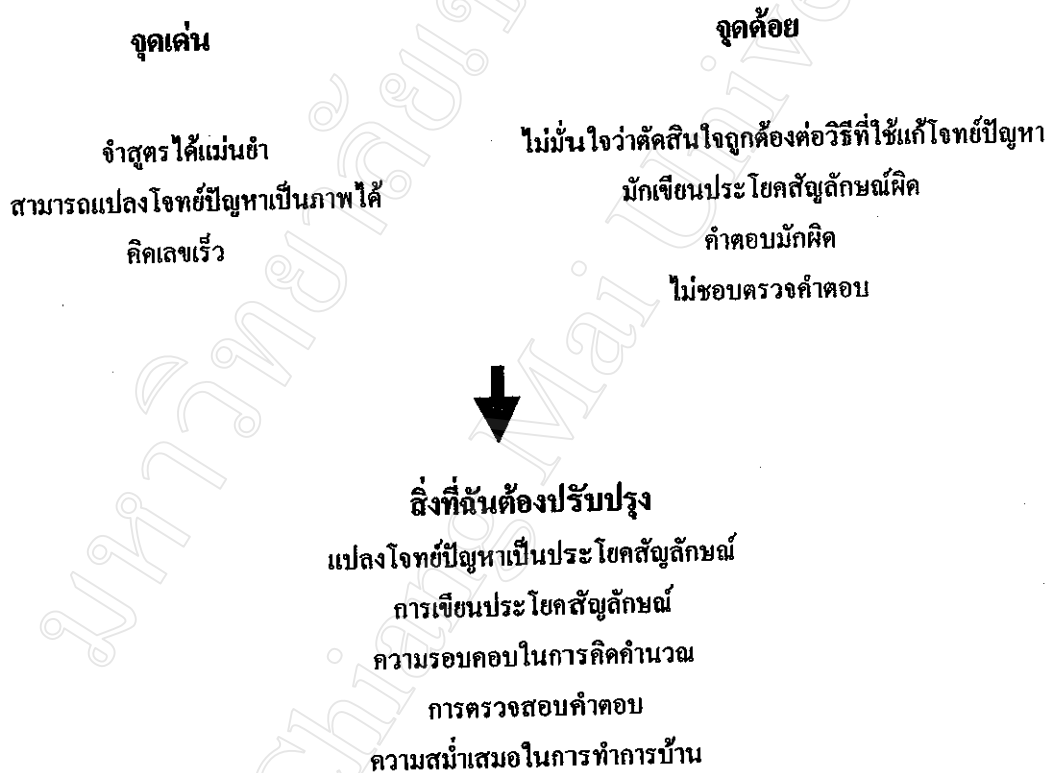
ประเมินตนเองหรือตรวจสอบความสามารถของตนเองด้านความรู้ความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ ในการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถทำได้ตลอดเวลาและทำได้หลายลักษณะ ความถี่ในการตรวจสอบความสามารถตนเอง ย่อมนับกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำแฟ้มสะสมงาน

ดีเด่น ลักษณะผลงาน และช่วงระยะเวลาของงาน เพื่อจะได้ใช้ข้อมูลที่ค้นพบมาปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มีความสามารถยิ่งขึ้น การตรวจสอบความสามารถของนักเรียนสามารถทำได้ง่ายๆ ด้วยตนเอง หรือให้ครู เพื่อน หรือคนใกล้ชิดช่วยก็ได้ เครื่องมือที่ใช้มีแบบสำรวจรายการ แบบบันทึกความคิดเห็นหรือความรู้สึกในแบบประเมินตนเอง ดังแสดงไว้ในตาราง 4

ตาราง 4 แบบประเมินตนเอง

รายการ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1. ด้านนิสัยการทำงาน			
1.1 ทำงานเสร็จทันเวลา			
1.2 ขอความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น			
1.3 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			
2. ทักษะการเรียนรู้			
1. การวางแผนงาน			
2. การบันทึกสัปดาห์เสมอ			
3. การใช้เวลาได้ดี			
3. ทักษะทางสังคม			
3.1 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้			
3.2 ขอมรับความคิดของผู้อื่น			
3.3 ช่วยเหลือผู้อื่น			
3.4 เข้ากับเพื่อนได้ดีทุกคน			

การวิเคราะห์จุดเด่น – จุดด้อย เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยให้นักเรียนได้รู้จักตนเองมากขึ้น ในด้านความรู้ความสามารถด้านเนื้อหา กระบวนการหรือคุณลักษณะ การตรวจสอบความสามารถของตนเอง เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนพัฒนางานบรรลุเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว ยังก่อให้เกิดคำถามใหม่ ๆ ทำให้นักเรียนรู้สึกมีเหตุผลหรือความรู้สึกรักคิดมากขึ้น ดังแผนภูมิ 2

แผนภูมิ 2 การวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยวิชาคณิตศาสตร์

7. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน

นักเรียนจะต้องมีโอกาสรับฟัง อภิปรายรับข้อเสนอนะหรือฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่นักเรียนผลิตหรือกระทำจะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาผลงาน กระบวนการทำงาน หรือกระบวนการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้น

รูปแบบการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน

ความหลากหลายของรูปแบบและความถี่ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงานจะช่วยให้ให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถทางการคิด ความสามารถทางการเรียน ทักษะการเข้าสู่สังคม และเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่มาตรฐานของงานนั้นได้สูงขึ้น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับแฟ้มสะสมงาน สามารถทำได้ดังนี้

7.1 การสนทนาตัวต่อตัว ควรมีบรรยากาศแบบสบาย ๆ เป็นกันเองกับนักเรียน จะทำในเวลาเรียนปกติ หรือนอกเวลาเรียนก็ได้ นักเรียนแต่ละคนควรจะใช้เวลาครั้งละ 15 – 30 นาที ควรฝึกให้นักเรียนเป็นผู้นัดหมายกับครูผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับแฟ้มสะสมงาน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงานเป็นการให้นักเรียนได้รับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือคำติชม ในประเด็นกว้าง ๆ ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนในวัยเดียวกัน ต่างวัย ต่างกลุ่ม นักเรียนกับครู นักเรียนกับผู้ปกครอง ครูผู้สอนกับผู้ปกครองและนักเรียน

7.2 การส่งแฟ้มสะสมงานดีเด่นให้ผู้ปกครอง เป็นทางที่ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนได้ใกล้ชิดกับการศึกษามากขึ้น มีโอกาสเรียนรู้ที่จะช่วยนักเรียนในปกครองให้ได้รับการศึกษาเต็มความสามารถ หรือช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนนั้น ๆ การส่งแฟ้มสะสมงานให้ผู้ปกครองเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองไม่คุ้นเคย ดังนั้นครูผู้สอนควรแนบคำชี้แจง ให้คำถามนำในการสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาผลงาน กระบวนการทำงาน เพื่อให้นักเรียน ได้มีโอกาสรับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์มากที่สุด

7.3 การจัดประชุมโรงเรียน สามารถทำได้ง่าย โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาผลงานอย่างเป็นทางการ ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน นักเรียนควรเตรียมตัวในหลาย ๆ เรื่อง เพื่อให้ตัวเองได้รับการยอมรับและได้ประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนของตนให้มากที่สุด

8. ปรับเปลี่ยนผลงาน

มีจุดประสงค์เพื่อให้ตัวอย่างผลงานที่เลือกรวบรวมไว้ดี ทันสมัย น่าสนใจ ครอบคลุม สมรรถภาพ และ จุดประสงค์ที่ต้องการประเมิน ครูและนักเรียนสามารถร่วมกันปรับเปลี่ยนผลงานตามแผนที่กำหนดไว้ ขั้นตอนนี้เป็นการทำงานต่อเนื่องจากขั้นการคัดเลือกผลงาน กล่าวคือ พิจารณาปรับเปลี่ยนหลังจากที่มีงานใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น หลังจากการคัดเลือกประมาณ 3 – 5 ชิ้น เอาผลงานเก่าไป

ปรับ หรือทำผลงานใหม่แทนก็ได้ ในกรณีที่ผลงานนั้นไม่มีการซ้ำหรือต่อเนื่องอีก อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนผลงานสามารถทำได้ตลอดตามความต้องการ เช่น อาจทำก่อนการประเมินผล หรือหลังการประเมินผลงาน เพื่อให้ผลงานดูดี มีความสมบูรณ์ หรือเป็นตัวแทนของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แท้จริงในขณะนั้นซึ่งจะทำให้ผลงานเป็นที่ชื่นชมของเจ้าของแฟ้มหรือคนทั่วไปและเกิดประโยชน์จริง ๆ คือนักเรียน

การปรับเปลี่ยนผลงานในแฟ้มสะสมงานดีเด่นที่ดี ต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และควรระบุเหตุผล ด้วยว่าทำไมถึงเอาออก ทำไมถึงเอาเข้า หรือทำไมต้องปรับปรุงใหม่ในทะเบียนชิ้นงาน ดังแสดงไว้ในตาราง 5

ตาราง 5 ทะเบียนชิ้นงาน

ชิ้นงาน	การปรับเปลี่ยนงาน		เหตุผล
	เข้า	ออก	
การแก้ไขข้อบกพร่องการคูณและการหาร	02/10/96		แก้ปัญหาคิดถูกต้องและรวดเร็ว
การเขียนตามคำบอก		11/10/96	ได้คะแนนดี
ชีวิตของข้าพเจ้า	18/10/96		สาระสนุกดี มีภาพประกอบสวยงาม การใช้ภาษาดี อ่านแล้วมีความสุข
การดูแลรักษาป่าชายเลน	20/11/96		เนื้อหาสาระดี มีประโยชน์ต่อผู้อ่านเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง

9. ประเมินผลงาน

แฟ้มสะสมงานดีเด่นเป็นเครื่องมือการประเมินผลที่เน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการประเมิน การประเมินผลที่สามารถวัดความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้ครอบคลุมมวลพฤติกรรม ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย ตรงกับสภาพที่แท้จริง ควรมีการใช้วิธีการประเมินต่าง ๆ ทั้งการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียนหรือขณะปฏิบัติ การสัมภาษณ์ การรายงานตนเอง หรือ

รายงานโดยผู้เกี่ยวข้อง ครูผู้สอนควรมีการบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมหรือการสัมภาษณ์สั้น ๆ ของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อให้ประกอบการประเมินร่วมกับการพิจารณาเพิ่มสะสมงานดีเด่นหรืออื่น ๆ เพื่อตัดสินความก้าวหน้า ความสำเร็จของนักเรียน และให้ความช่วยเหลือ

9.1 รูปแบบการประเมินผลเพิ่มสะสมงานดีเด่น

9.1.1 การประเมินตนเอง เป็นการให้เจ้าของผลการเรียนรู้เป็นผู้ประเมินกระบวนการทำงานในขณะที่เรียนรู้และผลงานที่ผลิตขึ้น โดยให้นักเรียนคัดเลือกผลงานดี ๆ ที่ครอบคลุมเนื้อหากระบวนการ สมรรถภาพสำคัญ ๆ ที่ต้องการเน้นมาพิจารณาตามเกณฑ์การประเมินย่อย (Scoring number) เพื่อพัฒนาการ ความก้าวหน้า ค้นหาข้อบกพร่อง หรือจัดระดับคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาความสามารถและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้หรือคุณภาพผลงาน การประเมินตนเองเป็นการประเมินที่ส่งเสริมให้นักเรียนให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการประเมิน ยอมรับผลการประเมิน สภาพการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่แท้จริงของตน และช่วยให้มีมโนทัศน์ที่ดีต่อตนเองด้านการเรียน ก่อให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ร่วมมือในการปรับปรุงการเรียนยิ่งขึ้น การประเมินตนเองจึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่ดี ที่จะทำให้นักเรียนปรับปรุงพฤติกรรมตนเอง

9.1.2 การประเมินจากภายนอก เป็นเทคนิคหนึ่งสามารถกระตุ้นนักเรียนให้เพิ่มความพยายามความรับผิดชอบต่องาน การประเมินจากภายนอกช่วยให้บรรยากาศการเรียน การสอนดูจริงจัง ซึ่งลักษณะการประเมินจากภายนอกที่ดีควรมีเครื่องมือการประเมินที่ชัดเจนเข้าใจง่าย มีผู้ประเมินหลายคนมีความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องที่จะประเมินอย่างแท้จริง มีทักษะด้านการประเมิน ประการสำคัญผู้ประเมินต้องมีความเป็นกลาง

9.1.3 การประเมินร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เป็นการประเมินผลร่วมกัน ระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับกรรมการโรงเรียน หรือนักเรียนกับผู้เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของงาน เป็นต้น เป็นวิธีการที่ดีก่อให้เกิดความเสมอภาค

9.2 การประเมินเพิ่มสะสมงานดีเด่นสามารถทำได้ดังนี้

9.2.1 ประเมินเพิ่มสะสมงานดีเด่นเป็นรายชั้น

เป็นการพิจารณาตัดสินผลงานดี ๆ ของนักเรียนตามเกณฑ์ประเมินย่อย ๆ ของแต่ละจุดประสงค์หรือเนื้อหาแล้วผลการประเมินของทุกชั้นมารวมกันเพื่อหาผลสรุป การประเมินเพิ่มสะสมงานดีเด่นเป็นรายชั้นสามารถทำสะสมไปเรื่อย ๆ หลังจากจบบทเรียนหรือหน่วยการเรียนรู้หนึ่ง ๆ หรือประเมินครั้งเดียวในปลายภาคหรือปลายปีก็ได้

9.2.2 ประเมินตัวเพิ่มสะสมงานดีเด่น

เป็นวิธีการประเมินความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ความก้าวหน้า ความพยายามของนักเรียนที่ประหยัดเวลา สามารถทำโดยการประเมินตัวเพิ่มสะสมงานดีเด่นตามเกณฑ์การประเมินสำคัญ ๆ โดยตัวเพิ่มสะสมงานดีเด่นจะแสดงภาพรวมของความสามารถที่ร่วมกันกำหนดขึ้นหรือต้องการรู้ เพื่อจัดเป็นระดับคุณภาพ

ตัวอย่าง รายการคุณลักษณะที่ประเมิน

- ความสมบูรณ์ของเนื้อหา
- การออกแบบและการจัดระบบ
- ความคิดสร้างสรรค์
- ความสามารถหลากหลาย
- ความเป็นระเบียบ ประณีต สวยงาม

10. จัดนิทรรศการผลงานของนักเรียน

การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน เป็นขั้นตอนสำคัญที่สามารถจูงใจให้นักเรียนเพิ่มความพยายามและตั้งใจทำงานให้เต็มความสามารถยิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริงจากการทำงานร่วมกัน เกิดการเข้าใจถึงความรู้สึกของคนทำงานในหลายลักษณะมีโอกาใช้ความรู้ ความสามารถต่าง ๆ ที่ได้สะสมไว้ หรือแสดงความสามารถ พิเศษ ๆ ที่มีความสามารถทางสติปัญญาที่หลากหลายในด้านต่าง ๆ ได้รับการพัฒนา และนำออกมาใช้ และการจัด

นิทรรศการผลงานนักเรียนยังส่งเสริมให้เกิดการยอมรับความคิดเห็น การกระทำของกันและกันมากขึ้น ผลงานในแฟ้มสะสมงานดีเด่นเป็นเสมือนบันทึกแห่งความภาคภูมิใจในผลการกระทำของตนเอง การจัดนิทรรศการผลงานนักเรียนเป็นการนำแฟ้มสะสมงานดีเด่นของนักเรียนทุกคนมานำเสนอร่วมกัน เปิดโอกาสให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษาในบริเวณใกล้เคียงได้มาชื่นชมในความสำเร็จของนักเรียนและโรงเรียนร่วมกัน

การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน นักเรียนสามารถจัดได้หลายลักษณะ เช่น จัดเป็นชั้นเรียน ใดชั้นเรียนนั้น จัดเป็นระดับชั้น จัดรวมกันทั้งโรงเรียน จัดร่วมกันระหว่างโรงเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน ปริมาณนักเรียน สถานที่ ครูและนักเรียนต้องร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการจัดให้ชัดเจนว่าเพื่ออะไร

รูปแบบการนำเสนอการแสดงผลงานนักเรียน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนมากที่สุด นักเรียนต้องมีการเตรียมตัวที่ดี แสวงหาเทคนิคการนำเสนอที่ดี เหมาะกับบุคลิกแล้วฝึกซ้อมบทบาทที่รับผิดชอบร่วมกับเพื่อน ๆ หรือคนในครอบครัว เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับที่ได้ มาปรับปรุงการนำเสนอตนเอง การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียนที่ดีต้องมีการวางแผนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

10.1 การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนที่มีประสิทธิภาพคือ การมีเป้าหมายที่ชัดเจน เป้าหมายพื้นฐานเพื่อการประเมินตนเอง การรับข้อมูลย้อนกลับจากผู้เกี่ยวข้อง นักเรียนต้องเตรียมบทสนทนาที่เกี่ยวกับการนำเสนอผลงานเพื่อความสำเร็จ

10.2 ผู้ร่วมงาน นักเรียนต้องตระหนักว่าใครคือผู้ชม นักเรียนต้องศึกษาวิเคราะห์ความสนใจ บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ อะไรที่น่าจะอยู่ในความสนใจหรือความอยากรู้ อยากเห็นของผู้ร่วมงาน ช่วงอายุ อาชีพที่ประกอบ และระยะเวลาที่มีให้กับการร่วมงาน

กรมวิชาการ (2539 ก หน้า 11-118) ได้กล่าวถึงของกระบวนการทำแฟ้มสะสมงานในหน่วยงานเล็ก ๆ เช่น ในชั้นเรียนจะมีการดำเนินการ 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ และประเภทของแฟ้มสะสมงาน (Project Purpose)
แนวคิดในการกำหนดจุดประสงค์ของแฟ้มสะสมงานจะต้องยึดหลักแห่งความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และความแตกต่างของบุคคล แฟ้มสะสมงานอาจจะกำหนดเป้าหมายบางส่วน หรือทั้งหมดในวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดจุดประสงค์ของแผนผสมงาน มีหลายประการ เช่น

1.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง (ข้อมูลย้อนกลับ)

1.2 เพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.3 เพื่อตอบสนองจุดประสงค์ที่หลากหลาย ประสิทธิภาพของแผนผสมงานที่หลากหลายย่อมมีคุณค่าหลายประการ นักการศึกษาจึงได้กำหนดให้สร้างแผนผสมงานให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ และโครงการที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ และเสริมสร้างสติปัญญาที่หลากหลาย แผนผสมงานที่ตอบสนองหลายจุดประสงค์จะดึงความสามารถจากหลายส่วนของนักเรียนออกมา และแสดงถึงภาพรวมทั้งความของนักเรียน

1.4 เพื่อการประเมินความสามารถของครู

2. ประเภทของแผนผสมงาน จะต้องพิจารณาว่าแผนผสมงานประเภทใดจึงจะทำให้บรรลุจุดประสงค์มากที่สุด การที่แผนผสมงานมีหลายประเภท ครูผู้สอนอาจจะใช้ประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือผสมแนวคิดของแผนผสมงานแต่ละประเภทเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่หลากหลายได้ ในที่นี้จะกล่าวถึงแผนผสมงาน 3 ประเภท ดังนี้

2.1 แผนผสมงานส่วนบุคคล

2.2 แผนผสมงานเชิงวิชาการ

2.3 แผนผสมงานเชิงวิชาชีพ

ขั้นที่ 2 ขั้นรวบรวมชิ้นงาน และจัดการชิ้นงาน (Collect and Organize) ขั้นการรวบรวมและการจัดการ มีรายละเอียดได้ดังนี้

1. แหล่งเก็บผลงาน ในการรวบรวมข้อมูลมีวัสดุและแหล่งจัดเก็บหลายแบบ ดังนี้
แฟ้มแขวน, สมุดงาน, แฟ้มพลาสติก, แฟ้มขยาย, กล่อง, อัลบั้ม, แผ่นดิสก์

2. ชิ้นงานในกระบวนการดำเนินงานของแผนผสมงาน มีวิธีการในการจัดการ ดังนี้

2.1 การรวบรวมงานไว้ในแผนผสมงานระหว่างดำเนินการ

2.2 การเลือกชิ้นงานใส่แฟ้มผสมงานที่สมบูรณ์

2.3 การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ชิ้นงานที่เลือก

3. เครื่องมือที่ใช้ประกอบการรวบรวมในการจัดทำแฟ้มสะสมงาน ได้แก่ สลิป, จดสี, สารบัญ, ทะเบียนชิ้นงาน, การตรวจสอบความสามารถด้วยตนเอง, ประวัติของงาน, คัดชนี, การให้ข้อมูลย้อนกลับ

ขั้นที่ 3 ขั้นเลือกชิ้นงาน (Select) “น้อยชิ้นที่ทรงคุณค่า” กระบวนการคัดเลือกจะเกี่ยวข้องอย่างแนบแน่นกับเกณฑ์ และมาตรฐานซึ่งถ้าหากมีการตั้งเกณฑ์ไว้ล่วงหน้า จะทำให้ชิ้นงานที่ได้สอดคล้องกับเกณฑ์ และสามารถตรวจสอบให้บรรลุมาตรฐานที่ตั้งไว้ได้ว่า ตัวแทนชิ้นงานสามารถตอบสนองงานแต่ละประเภทหรือไม่ การประเมินอย่างฉลาดก็คือประเมินที่นักเรียนประสบความสำเร็จ เพราะจะไม่ได้ข้อมูลหากนักเรียนไม่ประสบความสำเร็จ

กระบวนการเลือกชิ้นงาน อาจเริ่มจากคำถามสำคัญ ๆ ดังนี้

1. ชิ้นงานใดควรเลือกบ้าง
2. ควรเลือกชิ้นงานอย่างไร ชิ้นงานที่เลือกต้องเข้าถึงเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานของชาติ โรงเรียน ห้องเรียนและหรือวิชา เกณฑ์และดัชนีการพิจารณาเลือกชิ้นงานที่มีคุณภาพสอดคล้องกับเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น ควรจะมาจากครู และนักเรียนร่วมกันกำหนด นอกจากนี้คุณภาพของชิ้นงานในแฟ้มสะสมงานจะแสดงถึงความรับผิดชอบในมาตรฐานการเรียนการสอนที่กำหนด โดยองค์กรท้องถิ่นหรือกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

2.1 มาตรฐานระดับชาติ ซึ่งกำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ

2.2 เกณฑ์มาตรฐานที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนด ถ้าแฟ้มสะสมงานมุ่งให้แสดงสัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนในห้องเรียนและมีเป้าหมายเพื่อใช้ในการประชุมสัมมนาระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง จะต้องร่วมกันสร้างเกณฑ์การประเมิน เกณฑ์มาตรฐาน และตัวชี้วัดต่าง ๆ ด้วย

3. ใครจะเลือกชิ้นงาน ผู้ที่มีส่วนได้เสียในกระบวนการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเลือกชิ้นงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของแฟ้มสะสมงาน และจะมีผู้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกหลายฝ่ายด้วยกัน

4. เมื่อไหร่จะเลือกชิ้นงาน น่าจะเชื่อมโยงมาจากคำถามว่า “เลือกชิ้นงานเพื่ออะไร”

แนวทางในการพิจารณาได้ ดังนี้

- 4.1 วันประชุมผู้ปกครอง
- 4.2 จบบทเรียนหน่วยหนึ่ง ๆ
- 4.3 ทุก ๆ ภาคเรียน
- 4.4 สิ้นปี
- 4.5 การสะสมเพื่อขึ้นปีต่อไป

ดังนั้นการเลือกชิ้นงานขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย ชนิด ปฏิทินการศึกษาของโรงเรียน

วันประชุม เหตุผลอื่น ๆ การกำหนดวันเพื่อตรวจสอบเป็นสิ่งสำคัญต่อการติดตาม ทำให้เกิดความมั่นใจในการกำกับ ดูแล และเปิดโอกาสให้มีการประเมินผลด้วยตนเอง และการกำหนดเป้าหมายใหม่ชิ้นงานที่เลือก ควรจะลงวันเวลาไว้ เพื่อสะดวกในการติดตาม ปรับ วิเคราะห์ ดูพัฒนาการและตั้งจุดมุ่งหมายของงานต่อไป

ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Interject Personality) หลังเลือกชิ้นงานเพื่อเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มแล้ว ถึงขั้นที่มีการตกแต่งเพิ่มสะสมงานให้ดูดีขึ้น ปกเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงถึงความภาคภูมิใจของผู้เรียนที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาไปสู่งานที่มีคุณภาพ บุคลิกภาพของนักเรียนจะแสดงออกมาให้เห็นเพิ่มสะสมงาน ตัวอย่าง เช่น นักเรียนที่มีอารมณ์ขันจะสะท้อนออกมาในรูปของการ์ตูน หรือภาพเสียดสี

ขั้นที่ 5 ขั้นการสะท้อนข้อมูลกลับ (Reflect Metacognitively) สิ่งสำคัญสำหรับการสะท้อนข้อมูลกลับ คือ การคิดย้อนกลับเกี่ยวกับการคิดของตัวเอง การพิจารณา ใคร่ครวญเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง และพิจารณาย้อนกลับไปว่าเรียนอย่างไรทำไมประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียน เมื่อคนเราใช้ความคิดในขั้นสูง ก็จะบรรยายถึงขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ ก่อน ระหว่างและหลังการแก้ปัญหา วิธีการสะท้อนข้อมูลกลับโดยใช้ ป้าย ฉลาก ตรา หรือสัญลักษณ์แสดงไว้ในชิ้นงานแต่ละชิ้น หรือการให้วิพากษ์รวมทั้งให้คะแนนไว้บนชิ้นงานจะอธิบายถึงค่าของชิ้นงานนั้น ๆ ทำให้ผลงานมีชีวิตชีวา การสะท้อนกลับจะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดของนักเรียน การสำรวจตรวจสอบกระบวนการจัดทำเพิ่มสะสมงานจะช่วยให้นักเรียนประเมินชิ้นงานที่มีคุณค่าที่ทำให้เพิ่มสะสมงานสมบูรณ์

ขั้นที่ 6 ขั้นตรวจสอบความสามารถของตนเอง (Inspect To Self – Assessment) ในความเป็นจริงของชีวิตนั้น ตนเอง คือผู้ตรวจสอบผลการทำงานของตนเอง ปรับปรุง และวางเป้าหมายใหม่ เพื่อให้งานที่ทำมีมาตรฐาน การที่นักเรียนได้ตั้งเป้าหมาย มีการตรวจสอบตนเอง สถิติปัญหา รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่องานของตนเองเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนมีอิสระ สามารถริเริ่มงานประเมินตนเอง รวมทั้งตั้งเป้าหมายความสำเร็จได้

ขั้นที่ 7 ขั้นประเมินคุณค่าของผลงาน (Perfect and Evaluation)

ทางเลือกของการประเมินเพิ่มสะสมงาน

1. ไม่ให้เกรด เพิ่มสะสมงานบางอย่างพอใจที่จะดูพัฒนาการของนักเรียน ใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเติบโต และพัฒนาการด้านต่าง ๆ นักการศึกษาบางคนรู้สึกว่าการไม่ให้เกรดจะช่วยให้การวิพากษ์วิจารณ์งานหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับจากเพื่อน ผู้ปกครอง และครูมีความซื่อตรงมากกว่า เพิ่มสะสมงานชนิดนี้เน้นที่ความพยายามและพัฒนาการส่วนบุคคลมากกว่าที่จะไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ และยังช่วยลดความเครียดมากกว่าการทดสอบแบบเก่า ๆ

2. การให้เกรด

2.1 ให้เกรดก่อนนำเข้าไปในเพิ่มสะสมงาน

2.2 การเลือกชิ้นงานเพื่อการให้เกรด

2.3 การให้เกรดงานแต่ละชิ้น

2.4 การให้เกรดเฉลี่ยสำหรับเพิ่มสะสมงานทั้งฉบับ

2.5 การให้น้ำหนักความสำคัญแต่ละหัวข้อรายการ

2.6 ความเชื่อมั่นในเพิ่มสะสมงาน

ขั้นที่ 8 ขั้นสร้างความสัมพันธ์ (Connect and Conference)

แนวคิดในขั้นสร้างความสัมพันธ์มีดังต่อไปนี้

1. ทำไมต้องมีการประชุมเพิ่มสะสมงาน
2. จุดสำคัญของการประชุมคืออะไร
3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและช่วงเวลาการประชุมเพิ่มสะสมงาน
4. การประชุมเป็นอย่างไร : การวางแผนการประชุม
5. ระหว่างการประชุมเพิ่มสะสมงาน

6. การประเมินผลการประชุม

ขั้นที่ 9 ขั้นการทำให้มีคุณค่า (Inject / Eject To Update)

แนวคิดในการนำเข้าและเอาออกชิ้นงาน

1. กำหนดเวลาเป็นระยะ ๆ
2. ปรับให้ทันสมัย
3. ปรับทิศทาง
4. การนำไปใช้

ขั้นที่ 10 ขั้นประชาสัมพันธ์ผลงาน (Respect Accomplishment)

แนวคิดการประชาสัมพันธ์ผลงานที่ดี ต้องมีการวางแผนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย
2. ผู้ชม
3. เวลา
4. สื่อ
5. บุคลิกภาพ
6. การเปิดและปิดงานที่น่าประทับใจ

การประเมินเพิ่มสะสมงาน

ความหมายของการประเมินโดยใช้เพิ่มสะสมงาน

สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ (2540, หน้า 4 – 5) ได้อธิบายถึง การประเมินโดยใช้เพิ่มสะสมงานว่าเป็นวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนโดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลอย่างเต็มที่ ชีตผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งต้องชี้เป้าหมาย ความต้องการ ความสนใจ และความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก ผู้เรียนต้องรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมผลงาน นำเสนอผลงาน และประเมินตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบ ซึ่งเพิ่มสะสมงานนี้จะเป็เอกสารที่ระบุให้ทราบว่า นักเรียนได้เรียนรู้อะไรไปแล้วบ้าง เป็นการแสดงผลงานตามความสามารถของ แต่ละคน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายและคุณภาพของงานที่คนทำ ในการทำงานระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งต้องช่วยกันกำหนดเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบการประเมินผลเพิ่มสะสมงาน

ภาวินี ศรีสุขวัฒนานันท์ (2540, หน้า 59) ได้ให้ความหมายของการประเมินโดยใช้ แฟ้มสะสมงาน ดังนี้ เป็นเทคนิคการประเมินผลทางการศึกษาแนวใหม่ ที่อาศัยการประเมินผลงาน แบบฝึกหัด การปฏิบัติงานเชิงทักษะ และเชิงวิชาการ การทำถาวรบ้านในหลากหลายรูปแบบ ตลอดจนข้อเขียนที่สะท้อนความรู้ลึกเกี่ยวกับตนเอง การเรียนการสอน และความนิยมชมชอบในวิชาต่าง ๆ ที่สะสมและจัดเก็บในแฟ้ม หรือ ในกล่อง แล้วทำการวิเคราะห์ให้เห็นพัฒนาการในแง่มุมต่าง ๆ เป็นการประเมินแฟ้มสะสมงานเป็นวิธีการที่ให้สารสนเทศเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคล สามารถเห็นรายละเอียดของพัฒนาการ เห็นจุดเด่น จุดด้อย ในกระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนอยู่ในหลักสูตร สามารถมองเห็นพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน

กรมวิชาการ (2539 ข, หน้า 61) ได้กล่าวถึงการประเมินแฟ้มสะสมงาน ว่าเป็นส่วนสำคัญของการประเมินผลจากสภาพจริง โดยการประเมินผลผลิตที่นักเรียนได้รวบรวมและระบบข้อมูลเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน กระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานช่วยให้มีความยืดหยุ่นในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาเนื้อหาสาระในวิชาต่าง ๆ แฟ้มสะสมงานเป็นการเก็บรวบรวมงานอย่างมีจุดประสงค์จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถกระบวนการ และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

ชาคริต ชมชื่น (2540) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินแฟ้มสะสมงาน ว่าเป็นวิธีหนึ่งในการประเมินการแสดงออก กระบวนการและผลผลิต หมายถึงการประเมินความสำเร็จของนักเรียนจากผลงานที่เป็นชิ้นงานที่ดีที่สุด หรือผลงานที่แสดงถึงความสนใจ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพัฒนาการของนักเรียนที่ได้เรียนรู้มาช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงที่เขาประสบความสำเร็จ นอกจากนี้แฟ้มสะสมงานยังเป็นที่รวมของแบบบันทึกผลการประเมินการแสดงผลงานกระบวนการและผลผลิตของนักเรียน เพื่อให้เห็นภาพรวมของนักเรียนตลอดภาคเรียนด้วย

นภาพร อมรเลิศสินไทย (2541, หน้า 29) ได้กล่าวถึง การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน ว่า ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาตนเองตามความสามารถและความสนใจ ผู้เรียนเป็นเจ้าของแฟ้มและเป็นผู้จัดรูปแบบของแฟ้ม การประเมินผลจากการเรียนการสอนโดยผู้เรียนลงมือกระทำในลักษณะนี้ควรได้มีการประเมินทั้งกระบวนการทำงานและผลงานตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ในสภาพที่เป็นจริง ในขณะที่ปฏิบัติ จึงเป็นการประเมินความสามารถตามความเป็นจริง หรือการประเมินจากสภาพจริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในหลาย ๆ ด้าน และผู้สอนจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการสอนต่อไป

ความสำคัญของการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

วาสนา ประवालพฤษ์ (2538, หน้า 33) กล่าวถึงความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเรียน และการสอน ได้อย่างดี เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการเรียนและการสอนทุกระยะ
2. เป็นที่รวมผลงานของนักเรียนตลอดจนข้อสันเทศต่าง ๆ เชิงปริมาณและคุณภาพ
3. เป็นสิ่งช่วยกำกับพัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียนเนื่องจากมีผลงานสะสมที่สามารถจะตรวจสอบผู้เรียนแต่ละคนได้
4. สนับสนุนกระบวนการเขียนของผู้เรียน ตลอดจนฝึกนิสัยการเขียนแบบสร้างสรรค์ และการเขียนในชีวิตประจำวัน
5. ใช้เป็นเครื่องมือประเมินตนเองของผู้เรียน เป็นการฝึกให้ผู้เรียนประเมินปรับปรุงตนเองตลอดจนวางเป้าหมายของตนเองได้อย่างเหมาะสม
6. ใช้เป็นแหล่งกระตุ้นหรือเสริมกำลังใจของผู้เรียนสนับสนุนการเรียนแข่งกับตนเอง
7. สร้างความภาคภูมิใจ ความเป็นเจ้าของและความเชื่อมั่นในตนเองของผู้เรียน
8. เป็นแนวทางที่เที่ยงตรงในการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียน
9. ให้ความหมายของกิจกรรมที่ครู และนักเรียนได้กระทำในชั้นเรียน
10. การสอบจะไม่เป็นการข่มขู่ผู้เรียนอีกต่อไป แต่จะเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องอยู่ในสภาพการเรียนประจำวันที่มีคุณภาพ ประโยชน์ต่อชีวิตผู้เรียน

สรุปได้ดังนี้ การประเมินโดยที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเป้าหมายเพื่อสร้างความภาคภูมิใจ ศักดิ์ศรีของผู้เรียน โดยตรง เป็นการประเมินเพื่อชีวิตที่มุ่งจะให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในชีวิตของตน สามารถดำเนินกิจกรรมในชีวิตต่อไปด้วยความสุข ไม่ว่าตนจะเป็นอย่างไรก็ตามแต่นั้นคือสิ่งที่เขาได้เลือกแล้วสำหรับชีวิตของเขา

อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ (2541, หน้า 55) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ดังนี้

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาของการเรียนในห้อง
2. ช่วยให้ครูมองเห็นบริบทการทำงานของนักเรียน และมองเห็น โครงสร้างของหลักฐานแต่ละชิ้น ซึ่ง โครงสร้างของหลักฐานนี้ช่วยให้ครูมองเห็นภาพกว้างของการเรียนรู้ของนักเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตร
3. ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในตัวนักเรียน นักเรียนจะเรียนรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจในคุณภาพ และความมีประโยชน์ของงานของตน และการตัดสินใจนี้จะนำไปสู่บุคลิกภาพของความสำเร็จที่เข้มแข็งของนักเรียน
4. เป็นเวทีให้นักเรียนสื่อความคิดของตนเองให้ผู้อื่นทราบ ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น
5. ช่วยให้ครูสอนหนังสือดีขึ้น เพราะกระบวนการของแฟ้มสะสมงานกระตุ้นให้ครูพิจารณาอย่างสม่ำเสมอว่าสิ่งที่ครูต้องการจากนักเรียนคืออะไร และแฟ้มสะสมงานยังท้าทายครูให้พยายามแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อความสำเร็จในการสอน
6. นักเรียนมีส่วนร่วมกับครูในกระบวนการประเมิน อันเป็นแนวทางในการฝึกให้นักเรียนประเมินตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อการเกิดกึ่งนิสัยในการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต

ชาคริต ชมชื่น (2540, หน้า 23) ได้กล่าวถึงการใช้แฟ้มสะสมงานทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สอนและนักเรียนดังนี้

1. นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ แก้ปัญหาด้วยตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหา
2. เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้และการสอนได้อย่างดี เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการเรียนและการสอนทุกระยะ
3. เป็นที่รวมผลงานของนักเรียน ตลอดจนข้อสนเทศต่าง ๆ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ
4. เป็นสิ่งที่ช่วยกำกับพัฒนาการทางเรียนของผู้เรียน เนื่องจากมีผลงานสะสมที่สามารถตรวจสอบผู้เรียนแต่ละคนได้

5. สนับสนุนกระบวนการเรียนของผู้เรียน ฝึกนิสัยการเขียนสร้างสรรค์และการเขียนในชีวิตประจำวัน

6. ใช้เป็นเครื่องมือประเมินตนเองของผู้เรียน เป็นการฝึกให้ผู้เรียนประเมิน ปรับปรุงตนเอง ตลอดจนวางแผนเป้าหมายของตนเองได้อย่างเหมาะสม

7. ใช้เป็นแหล่งกระตุ้นหรือเสริมกำลังใจของผู้เรียน สนับสนุนการเรียนรู้แข่งกับตนเอง ทุกคนมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จตามศักยภาพของทุกคน

8. สร้างความภาคภูมิใจ ความเป็นเจ้าของและความเชื่อมั่น ในตนเองของผู้เรียน

9. เป็นแนวทางที่เที่ยงตรงในการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียน

หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน

กรมวิชาการ (2539 ก, หน้า 6) ได้กล่าวถึงหลักการที่สำคัญ 3 ประการในการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน ที่ครู และนักเรียนจะต้องคำนึงถึง คือ

1. ในด้านเนื้อหา ครูผู้สอนจะเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับความสำเร็จของนักเรียนในเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา เป็นต้น ดังนั้นในการประเมินแฟ้มสะสมงานจะต้องสะท้อนสาระของเนื้อหาวิชาที่สำคัญสำหรับการเรียนของนักเรียน

2. หลักการเรียนการสอน ครูจะต้องเปลี่ยนการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชา โดยครูเป็นผู้บอกความรู้ไปสู่การสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางให้นักเรียนเป็นผู้บอกกล่าว เป็นผู้สร้างความรู้ โดยครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ เพื่อให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น เฝ้ามองไปด้วยความคิดที่ระบุตามหลักสูตร ครูต้องเน้นให้ผู้เรียนสะท้อนข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการเรียนรู้ในการอ่าน เขียน การฟัง การแก้ปัญหา และการคิดใน ขั้นสูงยิ่งขึ้น

3. หลักความเสมอภาค ยุติธรรม คือการคำนึงถึงมาตรฐานต่าง ๆ ของบุคคลผู้เรียนมีความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา สติปัญญา รวมทั้ง มีความแตกต่างในระหว่างบุคคลในด้านร่างกายและพฤติกรรม การประเมินต้องจัดกระทำให้เหมาะสมเพื่อให้ นักเรียนได้แสดงผลการเรียนรู้ในหลายลักษณะ และแตกต่างไปตามความสามารถทั้งในด้านรูปแบบการเรียนรู้และความหลากหลายทางสติปัญญา (Multiple Intelligences) ดังนั้นในการประเมินผลจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลภายในบุคคลและพัฒนาศักยภาพของบุคคลไปสู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล

ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2540 ข) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ดังนี้

1. มุ่งวัดนักเรียนทำอะไรได้บ้าง มากกว่าการวัดว่า นักเรียนจำหรือระลึกถึงเรื่องที่ต้องการวัดได้ เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ในรูปของการผลิต หรือการสร้างผลงานหรือความรู้มากกว่าการเลือกหาคำตอบที่ถูกต้องจากแบบทดสอบ

2. เน้นความตรง มากกว่าความเที่ยง ในการประเมินสนใจว่าการประเมินนั้น สามารถพิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ที่ถูกต้องแท้จริงได้หรือไม่ และไม่ว่าจะประเมินด้วยแฟ้มสะสมงานกี่ครั้ง ผลการประเมินก็จะได้ตรงกันเหมือนเดิม

3. เน้นการพิจารณาตัดสินอย่างไม่เป็นทางการ ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าการตัดสินเชิงปริมาณ หรือการให้คะแนน วิธีการที่ใช้จึงใช้วิธีการสังเกตและตรวจผลงานมากกว่าการทดสอบ

4. ประมวลเหตุการณ์ในชั้นเรียนมาตัดสินใจ โดยเน้นกิจกรรมที่มีความหมายสำหรับนักเรียน และมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ ปฏิบัติได้ พิจารณาจากผลของงานที่แสดงความสามารถ ความถนัด ความสนใจของนักเรียน ส่งเสริมให้รู้จักตนเอง เชื่อมั่นและภูมิใจในตนเองมากกว่าการแข่งขัน

5. ผสมผสานกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินเข้าด้วยกัน

วาสนา ประวาลพฤษย์ (2539 ข, หน้า 34) ได้เสนอแนะ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มุ่งวัดว่าผู้เรียนทำอะไรได้บ้างมากกว่าการระลึกได้ เป็นการวัดศักยภาพของผู้เรียนในแง่ของการผลิต มากกว่าการเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

2. มุ่งวัดแนวลึกมากกว่าแนวกว้าง วัดความสามารถในการดำเนินงานหรือวิธีการมากกว่าการวัดด้วยข้อสอบย่อยหลาย ๆ ข้อ

3. เน้นความเที่ยงตรงในการประเมินศักยภาพ

4. เน้นการตัดสินใจในลักษณะของคุณภาพมากกว่าปริมาณ ใช้การสังเกตมากกว่าการสอบ

5. ประมวลเหตุการณ์ในชั้นเรียนมาตัดสิน โดยเน้นกิจกรรมที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน และมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ ปฏิบัติได้ ส่งเสริมให้รู้จักตัวเอง เชื่อมั่นและภูมิใจในตนเองมากกว่าการแข่งขัน อย่างน้อยจะต้องค้นพบตัวเองมีคืออะไร

เกณฑ์การประเมินเพิ่มสะสมงาน

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ (2541, หน้า 65) กล่าวถึง เกณฑ์การประเมินว่า เป็นเครื่องมือที่เอื้อให้นักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องอื่นสามารถพัฒนาการทำงานและการสนับสนุนตามบทบาทได้ตามเป้าหมาย การกำหนดระดับคะแนนของเกณฑ์ประเมินย่อย ๆ (Rubric) มี 2 ลักษณะ คือ

1. การกำหนดเกณฑ์โดยภาพรวม (Holistic Score) เป็นการให้คะแนนสำหรับผลงานนั้น ๆ เพื่อดูความสำเร็จเป็นภาพรวมในระดับเดียว

2. การกำหนดเกณฑ์เป็นรายองค์ประกอบ (Analytic Score) เป็นการแบ่งคะแนนเป็นส่วน ๆ โดยแจกแจงรายละเอียดออกเป็นด้าน ๆ นิยมใช้ประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อยเพื่อดูพัฒนาการและความก้าวหน้า เหมาะในการประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

เกณฑ์เป็นหัวใจสำคัญของการประเมิน จึงจำเป็นต้องกำหนดให้ชัดเจน และสามารถสะท้อนผลงานของนักเรียนได้ ในการสร้างเกณฑ์สำหรับตัดสินเพิ่มสะสมงานนั้น ครูจำเป็นต้องมีความชัดเจนในสิ่งต่อไปนี้คือ

2.1 จะประเมินตัวอย่างงานโดยรวม หรือแยกประเมินรายชิ้น

2.2 จะมีคุณลักษณะ หรือมิติใดบ้างที่สามารถสะท้อนภาพรวมของจุดประสงค์ของการประเมิน

2.3 ชิ้นงานต่าง ๆ ที่อยู่ในแฟ้มจะช่วยให้ประเมินความก้าวหน้าหรือไม่ และจะประเมินความก้าวหน้าอย่างไร จะให้น้ำหนักชิ้นงานเท่ากันหรือไม่ บทบาทของการประเมินตนเอง และการประเมินของผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วม หรือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประเมินหรือไม่ หรือเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเท่านั้น

กระบวนการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนเพิ่มสะสมงาน ควรดำเนินการดังนี้

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ (2541, หน้า 66) ได้เสนอแนะแนวทางการสร้างเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric)

1. กำหนดขั้นตอน ลักษณะเด่นของสมรรถภาพหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการประเมิน
2. เขียนรายการพฤติกรรมบ่งชี้ ที่แสดงถึงการบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้หรือสมรรถภาพ

3. คัดเลือกรายการพฤติกรรมสำคัญ ๆ สามารถสังเกต วัดและตัดสินได้ ไม่ควรมีจำนวนมากเกินไป

4. นำรายการที่คัดเลือกไว้มาจัดลำดับความสำคัญตามลำดับพัฒนาการ และกำหนดระดับคุณภาพตามพฤติกรรมที่ปฏิบัติถูกต้อง

5. บรรยายคำคุณภาพของเกณฑ์การประเมินแต่ละรายการ การบรรยายคำคุณภาพควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ๆ เหมาะกับวัย ความสามารถทางการเรียนรู้ของนักเรียน

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ (2541, หน้า 66) ได้ให้แนวทางการพัฒนานักเรียนในการกำหนดและใช้เกณฑ์การประเมิน

1. ให้นักเรียนดูตัวอย่างผลงานที่มีคุณภาพต่าง ๆ กัน ทั้งชิ้นดีและไม่ค่อยดีแล้วให้ออกคุณลักษณะของผลงานชิ้นที่ดีและไม่ค่อยดีแล้วให้ออกคุณลักษณะของผลงานชิ้นที่ดีมีลักษณะอย่างไร ที่ไม่ค่อยดีมีคุณลักษณะอย่างไร

2. ให้นักเรียนช่วยกันกำหนดคุณลักษณะของผลงานที่ดีจากข้อ 1 มีอะไรบ้าง

3. ให้นักเรียนช่วยกันจัดลำดับความสำคัญของคุณลักษณะของผลงานที่ได้ร่วมกันกำหนดในข้อ 2

4. ให้นักเรียนบรรยายรายละเอียดคุณลักษณะตามระดับคุณภาพที่กำหนดของแต่ละคุณลักษณะระดับคุณภาพดีและไม่ดีมีลักษณะอย่างไร แล้วเติมลักษณะส่วนที่อยู่ตรงกลาง

5. ให้นักเรียนทดลองกำหนดเกณฑ์การประเมินจากตัวอย่างจากผลงานที่ต้องการประเมินจริง ๆ

6. ฝึกประเมินผลงานของตนเองและของเพื่อนตามเกณฑ์การประเมินที่สร้าง

7. ทบทวนและวิพากษ์วิจารณ์ผลการประเมิน

ชาคริต ชมชื่น (2540) ได้เสนอแนะวิธีการกำหนดเกณฑ์การประเมินมี 2 วิธี

1. การกำหนดเกณฑ์โดยภาพรวม (Holistic Score) เป็นการให้ระดับคะแนนเดียวสำหรับงานนั้น เช่น การประเมินการเขียน จะได้ระดับคะแนนออกมาเป็นระดับเดียว แต่จะมีบรรยายคุณภาพของการเขียนทั้งฉบับ เป็นระดับคุณภาพ

2. การกำหนดเกณฑ์โดยแยกเป็นด้าน ๆ (Analytic Score) เป็นการแบ่งคะแนนเป็นส่วน ๆ จากความสามารถที่จะต้องปฏิบัติงานหรือผลผลิตนั้น มาแจกแจงรายละเอียดออกเป็นด้าน ๆ และ

แต่ละด้านมีคุณภาพอย่างไร เช่น การประเมินการเขียนจะมีแบ่งดูด้านจำนวนภาษา ความคิดสร้างสรรค์ การเขียนถูกหลักไวยากรณ์ เป็นต้น

วาสนา ประवालพฤษย์ (2539, หน้า 35) ได้กล่าวถึง Rubric Score มี 2 ลักษณะ คือ Holistic Score มีคะแนนเดียวสำหรับงานหรือข้อสอบข้อนั้น และ Analytic Score มีคะแนนหลายคะแนนในงานหรือข้อสอบข้อนั้น ในที่นี้ขอเสนอวิธีกำหนดเกณฑ์ 5 วิธี ดังต่อไปนี้

วิธีที่ 1 แยกประเด็นพิจารณาออกเป็นประเด็นย่อยแล้วทำเป็นตารางพิจารณาความถูกต้องในแต่ละประเด็น กำหนดระดับของคะแนนตามจำนวนที่ปฏิบัติถูกต้องในประเด็นเหล่านั้น ดังตาราง 6

ตาราง 6 เกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รายการพฤติกรรม	ระดับคุณภาพ		
	ดีมาก (3)	ดี (2)	ควรปรับปรุง (1)
1. ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน	ตอบคำถามถูกต้องทุกข้อ	ตอบคำถามผิดไม่เกิน 3 ข้อ ใน 5 ข้อ	ตอบผิดมากกว่า 3 ข้อใน 5 ข้อ
2. บอกความสำคัญของเรื่องที่อ่าน	บอกเนื้อหาสาระถูกต้องได้ใจความต่อเนื่อง	บอกเนื้อหาสาระได้ถูกต้อง แต่วกวน	บอกเนื้อหาสาระได้บ้าง
3. บอกข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน	บอกข้อคิดได้ตรงประเด็นสมบูรณ์	บอกข้อคิดได้ตรงประเด็น แต่ไม่ต่อเนื่อง	บอกข้อคิดได้บ้าง แต่วกวน
4. แสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน	เสนอความคิดเห็นด้วยเหตุผลและเป็นประโยชน์	เสนอความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล	เสนอความคิดเห็นแต่ไม่แสดงเหตุผล

นำคะแนนที่ได้จากการปฏิบัติมาทำการตัดสินคุณภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ได้ช่วงคะแนน 9-12 คะแนน อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ได้ช่วงคะแนน 5-8 คะแนน อยู่ในระดับคุณภาพดี และได้ช่วงคะแนน 1-4 คะแนน อยู่ในระดับคุณภาพควรปรับปรุง

วิธีที่ 2 กำหนดระดับความสมบูรณ์ตามเส้นแสดงความต่อเนื่องของความสามารถ

(Continuous Ability)

วิธีที่ 3 กำหนดระดับความผิดพลาด

พิจารณาความบกพร่องจากคำตอบว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยจะหักจากระดับคะแนนสูงสุดลงมาทีละระดับ

วิธีที่ 4 กำหนดระดับการยอมรับและคำอธิบาย

วิธีที่ 5 ใช้หลักการจัดกลุ่มแบบอิงกลุ่ม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์

ความหมายของอัตมโนทัศน์

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541, หน้า 424) ได้ให้ความหมายของ อัตมโนทัศน์ คือ การรับรู้ตนเอง ซึ่งหมายถึง ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสติปัญญา ความคิด ความสามารถ ทักษะต่าง ๆ รวมทั้งรูปร่างลักษณะ ทางด้านร่างกาย

Raimy (อ้างใน สมศรี จิตรวัฒนา, 2534, หน้า10) ซึ่งเป็นคนแรกที่ได้ให้คำนิยามของ มโนภาพแห่งตนไว้ เขาได้อธิบายว่ามโนภาพแห่งตนเป็นการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ถูกจัดให้เป็นระบบมาก หรือน้อย ที่เป็นผลมาจากการสังเกต “ตน” ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นสิ่งที่บุคคลเชื่อเกี่ยวกับตัวเอง เป็นแผนที่แต่ละบุคคลใช้พิจารณาเพื่อความเข้าใจตนเอง โดยเฉพาะในช่วงเวลาหรือวิกฤตการณ์ที่ บุคคลนั้นต้องตัดสินใจเลือกหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เหมาะกับตนเอง

Carl R. Roger (อ้างใน สุสัณหา ชัมแฉ่ม, 2533, หน้า 8) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีที่สำคัญคนหนึ่งในการพัฒนาทฤษฎีว่าด้วยอัตตาและบุคลิกภาพ ให้ความหมายเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ว่าเป็นระบบ โครงสร้างของการรับรู้ ทักษะคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ การยอมรับ และการประเมินเกี่ยวกับตนเองของ บุคคล จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล และยังสรุปว่า อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่บุคคลพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่นและวัยชรา สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทั้ง ด้านดีและด้านไม่ดี ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของแต่ละบุคคลและสิ่งแวดล้อมในสังคม ตั้งแต่วัยเด็กซึ่งมีผล ต่อความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ตลอดจนการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

Rogers (อ้างใน สมศรี นัทรวัฒนา, 2534, หน้า 10) ได้แสดงความคิดเห็นว่า โนภาพแห่งตน คือความรู้สึกตอบสนองต่อตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านคือ

1. ค่านิยมเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ความรู้สึกต่อตนเองในด้านสติปัญญา นิสัยการเรียน แรงจูงใจ ทักษะในการอ่าน แรงกดดันจากที่บ้าน และการแข่งขันเกี่ยวกับความสามารถในการเลือก อาชีพ

2. การปรับตัวทางอารมณ์ หมายถึง ความรู้สึกต่อตนเองตามความกดดันทางอารมณ์ ความวิตกกังวล ความสุข ความเครียด ความเหนื่อยหน่าย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในด้านที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่นและความสามารถในการคบเพื่อน

ทฤษฎีเกี่ยวกับคนหรืออัตตา

Freud (อ้างใน สุชา จันทน์เอม, 2540, หน้า 97) อธิบายว่า บุคลิกภาพ เป็นผลการกระทบกัน ระหว่างระบบโครงสร้างของจิต 3 ระบบคือ Id, Ego และ Superego

Id นี้ เป็นความอยากที่มีอำนาจรุนแรงมาก ต้องการการตอบสนองทันทีและเป็นสิ่งที่ยากจะ ควบคุมไว้เหตุผล แต่การที่เราจะสนองความต้องการของ Id นี้เราต้องเรียนรู้กับสิ่งแวดล้อมภายนอก ต้อง เปรียบเทียบความจริง ต้องเรียนรู้ถึงสถานการณ์ที่เป็นไปได้ที่เราพอจะทำได้ ตอนนี้ ความรู้สึกคน หรือ ego จะเกิดขึ้น ซึ่งจะทำหน้าที่พิจารณาหาทางออกที่เหมาะสม อุปสรรคต่าง ๆ ที่จะมาขัดขวางการระบาย ออกของ Id ได้แก่ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ศีลธรรม ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น ข้อห้ามของพ่อแม่ และสังคม เรียกว่า Superego หรือเป็นศีลธรรมประจำใจของแต่ละบุคคล การทำงานของจิตทั้ง 3 ระบบ มักจะมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น ทำให้เกิดความวิตกกังวล บุคคลจะหาทางลดความเครียดและความวิตกกังวล ต่าง ๆ กัน กลายเป็นแบบแผนของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

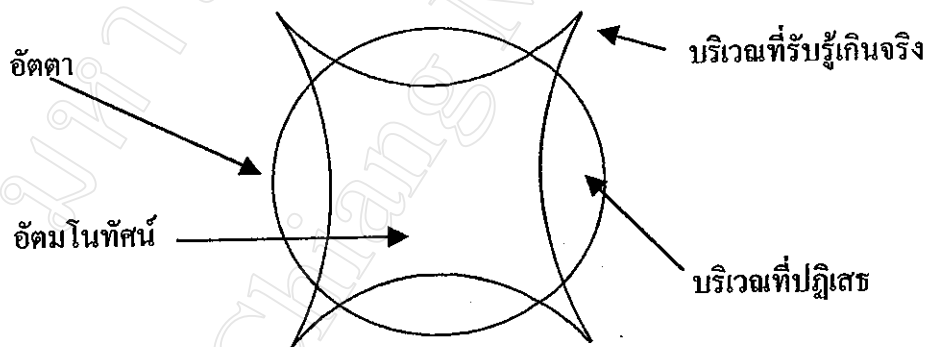
Carl R. Roger (อ้างใน สุชา จันทน์เอม, 2540, หน้า 99) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ให้ข้อคิด เห็นว่า บุคลิกภาพของบุคคลขึ้นอยู่กับ การรับรู้ตนเอง (Self – Concept) ถ้าบุคคลมีการรับรู้ตนเองแบบ ไหน บุคลิกภาพของเขาก็จะพัฒนาไปในแบบนั้น การรับรู้ตนเองนี้มีการเปลี่ยนแปลงได้ Roger ได้เอา หลักการอันนี้ไปใช้ในการรักษาคนไข้ที่มีอาการประสาท คือพยายามให้คนไข้ได้เปลี่ยนการรับรู้ตนเอง เสียใหม่ ให้รู้ว่าตัวเองเป็นใคร ควรจะสวมบทบาทอย่างไร เมื่อคนไข้เข้าใจตัวเองดีขึ้น อาการทาง ประสาทก็จะค่อย ๆ หายไป

ทฤษฎีของ Mead เกี่ยวกับคน (อ้างใน ราชนัน เหล่ารักผล, 2540, หน้า 11) Mead ได้แบ่ง “คน” ออกเป็นสองมิติ ส่วนหนึ่งเรียกว่า “ฉันเอง” (Me) ซึ่งเป็นส่วนที่รับพิจารณาทัศนคติและความคิดคนอื่นเป็นส่วนของคนเองที่เพิกเฉย ขาดความกระตือรือร้นต่อการกระทำ ส่วนที่สองของ “คน” เรียกว่า “ฉัน” (I) ที่เป็นส่วนที่มีบทบาท เป็นผู้กระทำมีกิจกรรมเสริมสร้างอิทธิพลเหนือคนอื่นแทนที่จะยอมรับอิทธิพลของสังคม

ความเป็น “คน” จะเกิดขึ้นเมื่อได้เรียนรู้ที่จะปฏิบัติต่อตัวเองตามทัศนคติของกลุ่มหรือชุมชนตามที่ตนเข้าใจ ในระยะนี้เด็กจะเริ่มแสดงบทบาทของคนอื่น ๆ แล้วเริ่มมองเห็นตัวเองจากมิติใหม่ โดยพิจารณาตัวเองจากภายนอก

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตตากับอัตมโนทัศน์

McDavid และ Harari (อ้างใน สุลักษณ์ ชัมเข้ม, 2533, หน้า 10) ได้กล่าวถึงความแตกต่างและความเกี่ยวข้องกันระหว่างอัตมโนทัศน์และอัตตาไว้ค่อนข้างชัดเจน โดยอาศัยแผนภูมิที่เรียกว่า “ซิสแอมเบอร์เกอร์” ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ 3 ซิสแอมเบอร์เกอร์

อัตตา คือ ส่วนรวมทั้งหมดของร่างกาย พฤติกรรม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ตามวิถีทางที่บุคคลนั้นเป็น แทนด้วยวงกลมทั้งหมด

อัตมโนทัศน์ คือ ระบบโครงสร้างของการรับรู้ที่บุคคลมีต่ออัตตา เป็นผลมาจากประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แทนด้วยสี่เหลี่ยมที่คลุมทับวงกลม

บริเวณที่ปฏิเสธ คือ ส่วนของอัตตาที่อัตมโนทัศน์ ไม่ได้หรือไม่ยอมรับรู้ อาจเป็นสิ่งที่ตนเอง ไม่ต้องการเปิดเผยให้ผู้อื่นรู้ จึงเก็บซ่อนไว้ในส่วนลึก เช่น ความรู้สึกที่เป็นไปได้ในทางไม่ดี เป็นต้น

บริเวณที่รับรู้เกินจริง คือ ส่วนของอัตมโนทัศน์ที่รับรู้เกินจริงจากอัตตาที่เป็นอยู่ มักเป็นสิ่งที่ เป็นไปในด้านดี เช่น อาจเป็นพฤติกรรมที่บุคคลต้องการให้ผู้อื่นชมเชย โดยที่อาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริง

อาไฟ ศรีพิพัฒน์ (อ้างใน สุสันหา ยิ้มแย้ม, 2533, หน้า 11) ได้ให้ความเห็นว่า อัตมโนทัศน์กับอัตตาไม่ใช่สิ่งเดียวกัน แต่อัตมโนทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของอัตตา โดยเป็นส่วนสำคัญที่เป็นแก่นแท้ เป็นคุณลักษณะประจำตัวของบุคคล ที่คิดว่าเป็นตัวเองตลอดเวลาและทุกสถานที่ และคำว่า อัตมโนทัศน์ถูกนำมาใช้มากกว่าคำว่าอัตตา เพราะบุคคลไม่สามารถรับรู้ความจริง หรืออัตตาที่แท้จริงได้ แต่บุคคลมีความคิดนึก ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองได้

ประเภทของอัตมโนทัศน์

Fitt (อ้างใน สุสันหา ยิ้มแย้ม, 2533, หน้า 20) ได้กล่าวถึงลักษณะของอัตมโนทัศน์ โดยพิจารณาจาก 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. พิจารณาโดยใช้ตนเองเป็นเกณฑ์ (Internal Frame of Reference) ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นเอกลักษณ์
 - 1.2 อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจในตนเอง
 - 1.3 อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรม
2. พิจารณาโดยใช้ผู้อื่นเป็นเกณฑ์ (External Frame of Reference) ประกอบด้วย
 - 2.1 อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย
 - 2.2 อัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรมจรรยา
 - 2.3 อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว
 - 2.4 อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว
 - 2.5 อัตมโนทัศน์ด้านสังคม

Bloom (อ้างใน พรเพ็ญ ชัยมงคล, 2537, หน้า 32) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ไว้ 2 ประเภท ได้แก่

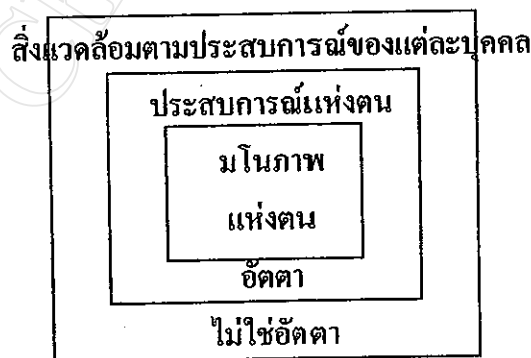
1. อัตมโนทัศน์ทางวิชาการ (Academic Self – concept)
2. อัตมโนทัศน์ทั่วไป (General Self – concept)

Roger (อ้างใน สุมาลี เรือนคำ, 2533, หน้า 30) ได้กล่าวถึงประเภทของอัตมโนทัศน์ของสรุปได้ว่ามี 3 ด้าน คือ

1. ด้านวิชาการ หมายถึง ความรู้สึกรู้สึกคิดและเจตคติต่อตนเองเกี่ยวกับสติปัญญา นิสัย การเรียน ความคาดหวังจากที่บ้าน การแข่งขันเกี่ยวกับความสามารถ และทักษะในการอ่าน
2. ด้านการปรับตัวทางอารมณ์ หมายถึง ความรู้สึกรู้สึกคิด และเจตคติต่อตนเองเกี่ยวกับความกดดันทางอารมณ์ ความวิตกกังวล ความสุข ความเครียด ความขุ่นเคือง และความเบื่อหน่าย
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง ความรู้สึกรู้สึกคิด และเจตคติต่อตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการคบเพื่อน การทำงานร่วมกับคนอื่น และการเข้าสังคม

องค์ประกอบและโครงสร้างของอัตมโนทัศน์

Combs (อ้างใน อภิชาติ ประสารศรี, 2534, หน้า 25 – 26) ได้อธิบายเกี่ยวกับขอบข่ายของการรับรู้ในแต่ละบุคคล สรุปได้ว่าประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ สิ่งแวดล้อมตามประสบการณ์ ประสบการณ์แห่งตน และมโนภาพแห่งตน ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามภาพภูมิ 4

แผนภูมิ 4 ขอบข่ายของการรับรู้ในแต่ละบุคคล

จากภาพสามารถอธิบายได้ดังนี้ สิ่งแวดล้อมตามประสบการณ์ หมายถึงประสบการณ์
ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสัมพันธภาพของสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมของ
บุคคลนั้น บุคคลจะเลือกรับรู้และนำประสบการณ์ต่าง ๆ มาให้ความหมายเป็นประสบการณ์แห่งคน
และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นที่มีความสำคัญในสภาพแวดล้อม จะนำไปสู่การพัฒน
มโนภาพแห่งตน ซึ่งทั้งนี้จะกลายมาเป็นศูนย์กลางของการรับรู้เกี่ยวกับตนเป็นแกนกลางของบุคลิกภาพ
และมีผลต่อรูปแบบพฤติกรรมของบุคคล

โครงสร้างของมโนภาพแห่งตนสามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ

1. ภาพพจน์แห่งตนที่เป็นบุคลิกภาพที่แท้จริง เป็นการรับรู้ตนเองตามความเป็นจริงว่า
ตนคือใคร เป็นคนชนิดใด
2. ตนตามอุดมคติ หมายถึง อัตตา หรือ ตัวตน ที่ปรารถนาจะเป็นหรือควรจะเป็น
3. ตนตามความต้องการของสังคม หมายถึง อัตตาที่เป็นไปตามค่านิยม ความเชื่อและ
ข้อกำหนดของสังคม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นอัตตาที่สังคมคาดหวังให้เป็น

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่ออัตตมโนทัศน์

Hur Lock (อ้างใน อภิชาติ ประสารศรี, 2534, หน้า28) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลัก
ใหญ่ ๆ ที่มีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตนไว้อย่างครอบคลุม สรุปได้ดังนี้

1. อิทธิพลทางด้านลักษณะของร่างกาย
2. ขอบกพร่องของร่างกาย
3. สุขภาพของร่างกาย
4. อารมณ์
5. เครื่องแต่งกาย
6. ชื่อจริงและชื่อเล่น
7. สถิติปัญญา
8. ระดับความทะเยอทะยาน

9. รูปแบบของวัฒนธรรม

10. อิทธิพลในสถานศึกษา

11. สถานภาพทางสังคม

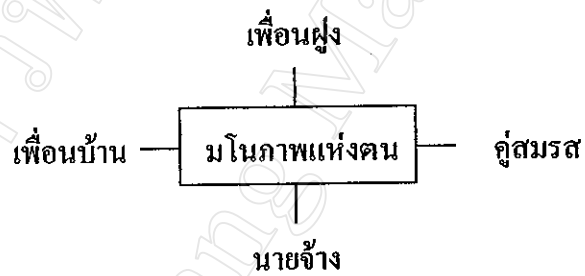
12. อิทธิพลในครอบครัว

นอกจากองค์ประกอบหลักใหญ่ ๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น 12 ประการ Hurlock (อ้างใน
ราชัน เหล่ารักผล, 2540, หน้า 22) ยังได้เขียนโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่ออัธมโนทัศน์
ของบุคคลวัยต่าง ๆ ได้ดังแผนภูมิ 5

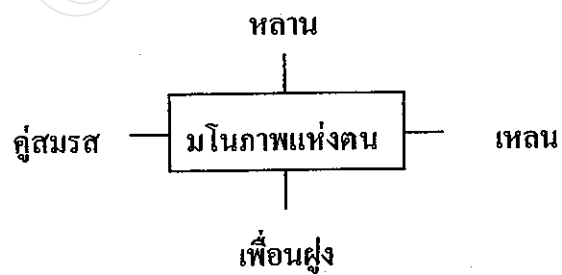
วัยเด็ก

วัยผู้ใหญ่

วัยชรา

แผนภูมิ 5 โครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตนของบุคคลวัยต่าง ๆ

จากแผนภูมิ 5 สรุปได้ว่า การพัฒนามโนภาพแห่งตนของบุคคลวัยต่าง ๆ จะมีองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อนโนภาพแห่งตนที่เหมือนและต่างกันคือ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อนโนภาพแห่งตนในวัยเด็ก ได้แก่ พ่อแม่ ครู พี่น้อง และกลุ่มเพื่อน ซึ่งในวัยผู้ใหญ่ ได้แก่ เพื่อนบ้าน คู่สมรส เพื่อนฝูง และนายจ้าง ส่วนในวัยชรา ได้แก่ เพื่อนฝูง คู่สมรส หลาน และเหลน

จะเห็นว่าเพื่อนมีอิทธิพลต่อการพัฒนามโนภาพแห่งตนในทุกวัย ทั้งนี้เพราะบุคคลได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นเพื่อนมาก จึงทำให้บุคคลเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน เพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนามโนภาพแห่งตนตลอดชีวิต

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์

Erikson (อ้างใน สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2541, หน้า 40) มีความคิดว่าพัฒนาการของคนไม่ได้หยุดแค่วัยรุ่น แต่ต่อไปจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต คือ วัยชรา และตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ บุคลิกภาพของคนก็เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ และถือว่า เป็นวิวัฒนาการที่ต้องมีอุปสรรค คนเราจะพบประสบการณ์ที่ไม่ปรารถนา และทำให้เป็นแผลหรือรอยร้าวของพัฒนาการของบุคลิกภาพตามแต่ละขั้นของชีวิต ซึ่งเป็นธรรมชาติของคน อีริกสันได้แบ่งพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ออกเป็น 8 ขั้น

1. ความไว้วางใจ – ความไม่ไว้วางใจ (Trust vs Mistrust) ซึ่งเป็นขั้นในวัยทารก ถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ในวัยต่อไป เด็กที่ขาดความไว้วางใจจะกลายเป็นคนที่ชอบก้าวร้าว ตีตัวออกจากสิ่งแวดล้อม

2. ความเป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระ – ความสงสัยไม่แน่ใจตัวเอง (Autonomous vs Shame and Doubt) อยู่ในวัยอายุ 2 – 3 ปี พ่อ แม่ และผู้เลี้ยงดู จำเป็นต้องรักษาความสมดุล ช่วยเด็กให้เป็นอิสระ พึ่งตนเอง โดยต้องเป็นผู้ที่รู้จักใช้คำพูดอธิบายให้เด็กเข้าใจ ว่าสิ่งไหนทำได้สิ่งไหนทำไม่ได้ พยายามเลี่ยงการดุเด็กเวลาที่ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่บางครั้งจำเป็นต้องปล่อยให้เด็กมีความอาย และการสงสัยตัวเองว่าทำไม่ถูก เพราะเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการ อย่างไรก็ตาม พ่อ แม่ ควรจะเน้นที่การให้โอกาสเด็กพึ่งตนเอง มีความเป็นอิสระ ทำอะไรด้วยตนเอง มากกว่าการมีความรู้สึกอายและสงสัยในตนเอง

3. การเป็นผู้คิดริเริ่ม – การรู้สึกผิด (Initiative vs Guilt) วัยเด็กอายุประมาณ 3 – 5 ปี เด็กพยายามที่จะเป็นอิสระ พึ่งตนเอง อยากจะทำอะไรเอง ไม่ฟังผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เด็กจะเลียนแบบจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการพูดการกระทำ เด็กบางคนเรียนไม่เก่ง แต่เล่นกีฬาเก่ง การช่วยเหลือแบบนี้ก็จะช่วยให้เด็กไม่มีปมด้อยและมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ไม่เกลียดตนเองและไม่มีปมด้อย

4. ความต้องการที่จะทำกิจกรรมอยู่เสมอ - ความรู้สึกด้อย (Industry vs Inferiority) สำหรับเด็กวัย 6 – 12 เนื่องจากวัยนี้ มีพัฒนาการด้านสติปัญญาและทางด้านร่างกาย อยู่ในขั้นที่มีความต้องการที่จะทำอะไรอยู่เสมอไม่เฉยว่าง หรืออยู่เฉย ๆ ครูและผู้ปกครองมีส่วนช่วยให้เด็กเห็นถึงความสามารถหรือความสามารถพิเศษของตนเอง และประกาศให้คนอื่นเห็นด้วย เช่น เด็กบางคนอาจจะทำงานช้า เสร็จช้า แต่เมื่อเสร็จแล้วเป็นผลงานที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ เด็กบางคนเรียนไม่เก่งแต่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้มือได้ดี หรือเล่นกีฬาเก่ง การช่วยเหลือแบบนี้ก็จะช่วยให้เด็กไม่มีปมด้อยและมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง เด็กวัยนี้มักจะภูมิใจว่าทำอะไรได้ จะขยันและจะใช้ความพยายามอย่างมาก ผู้ใหญ่ต้องพยายามช่วยให้เด็กได้รับสัมฤทธิ์ผล ให้เขารู้ว่าเขามีความสามารถ เพื่อจะให้มีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเขาเอง

5. อัตภาพ หรือการรู้จักว่าตนเองมีเอกลักษณ์ – การไม่รู้จักรู้ตนเองหรือสับสนในบทบาทในสังคม (Ego Identity vs Role Confusion) เด็กในวัยนี้ที่มีอายุระหว่าง 12 – 18 ปี จะรู้สึกตนเองว่า มีความเจริญเติบโต โดยเฉพาะทางด้านร่างกายเหมือนผู้ใหญ่ทุกอย่าง ร่างกายเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เด็กวัยนี้ควรมีอัตภาพหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ (Ego Identity) เพื่อที่จะได้มีความมั่นใจในตนเอง และรู้ว่าตนพร้อมที่จะก้าวไปสู่อนาคตของผู้ใหญ่ ถ้าเด็กขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่รู้ว่าตน จะทำอะไร หรือบทบาทอย่างไร อิริคสันเรียกว่า “Role Confusion” คือเป็นคนไม่มีหลักการของตนเอง ไม่รู้ว่าตนต้องการอะไร มักจะเลียนแบบผู้อื่น บางกรณีเด็กวัยรุ่นจะต้องการมีคนรักเพื่อจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึก ซึ่งเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ตนเข้าใจ และรู้ว่าตนคือใคร

6. ความใกล้ชิดผูกพัน – ความอ้างว้างตัวคนเดียว (Intimacy vs Isolation) วัยนี้เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นวัยที่ทั้งชายและหญิงเริ่มที่จะรู้จักตนเองว่ามีจุดมุ่งหมายในชีวิตอย่างไร เป็นวัยที่พร้อมที่จะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ ในฐานะเพื่อนสนิทที่เสียสละให้กันและกันได้ รวมทั้งสามารถยินยอมเห็นใจซึ่งกันและกัน โดยไม่เห็นแก่ตัวเลย และมีความคิดตั้งตนเป็นหลักฐาน หรือคิดสนใจที่จะแต่งงานมีบ้านของตนเอง ความใกล้ชิดผูกพันของวัยผู้ใหญ่ระยะต้น ไม่ได้หมายความว่า

ต้องเกิดระหว่างเพื่อนต่างเพศเท่านั้น การมีความใกล้ชิดผูกพันกับเพื่อนเพศเดียวกันก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก คนที่ไม่มีเพื่อนสนิท จะต้องอยู่คนเดียวอย่างว่างตัวคนเดียว ซึ่งเป็นสิ่งที่ ไม่น่าปรารถนา

7. ความเป็นห่วงชนรุ่นหลัง – ความคิดถึงแต่ตนเอง (Generativity vs Stagnation)

เป็นวัยที่เป็นห่วงเพื่อนร่วมโลกโดยทั่วไป หรือเป็นห่วงเยาวชนรุ่นหลัง อยากจะให้ความรู้ สั่งสอน คนรุ่นหลังต่อไป เพื่อที่จะปลูกฝังให้คนรุ่นหลังเป็นคนดีต่อไป คนวัยนี้บางคนสนใจแต่ตนเอง ไม่สนใจ หรือเป็นห่วงคนอื่น เป็นคนที่ไม่มีความไว้วางใจคนอื่น จึงไม่สามารถที่สอนหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ชนรุ่นหลังได้ แม้แต่ลูกของตนเอง

8. ความพอใจในตนเอง – ความสิ้นหวังและไม่พอใจในตนเอง (Ego Integrity vs Despair)

วัยนี้เป็นระยะบั้นปลายของชีวิต ฉะนั้นบุคลิกภาพของคนวัยนี้มักจะเป็นผลรวมของวัย 7 วัย ที่ผ่านมา ผู้มีอาวุโสบางท่านยอมรับได้ว่ามีชีวิตที่ดีและได้ทำดีที่สุด ยอมรับว่าตนเองนี้แก่แล้วและจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ไม่กลัวความตาย พร้อมทั้งจะตาย ยอมรับว่าคนเราเกิดมาแล้วจะต้องตาย ตรงกันข้ามกับคนที่มีปัญหาในชีวิตขั้นต้น ๆ และแก้ไขไม่ได้ ปัญหาเหล่านั้นยังติดตามมาทุกระยะ มักจะเป็นบุคคลที่ไม่มีความพอใจในตัวเอง ถือว่าชีวิตมีแต่ความไม่สมหวังก็จะมีโลกอยู่ในวัยบั้นปลายแบบคิดหวังและกลัวความตาย เพราะยังคิดว่ามีชีวิตไม่สมบูรณ์ ควรจะทำอะไรที่เป็นประโยชน์ คิดว่าตนเกิดมาทั้งชาติ ก็ยังไม่เคยทำอะไรที่เป็นประโยชน์ จึงไม่มีความพอใจในตนเอง มีความผิดหวังในชีวิตและสายเกินไปที่จะแก้ไขได้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์

พรณี ชูทัย (อ้างในสมศรี จัตุรวัฒนา, 2534, หน้า 22) สรุปว่า แหล่งสำคัญซึ่งเป็นตัวกำหนดมโนภาพแห่งตนคือ

1. ครอบครัวยุคเริ่มต้นของพัฒนาการเกี่ยวกับมโนภาพแห่งตนเริ่มมาจากครอบครัว บุคคลรอบข้างซึ่งมีความสำคัญต่อเด็ก ถ้ามโนภาพต่อการพัฒนามโนภาพแห่งตนทั้งสิ้น การที่บุคคลเหล่านี้มีหน้าที่อย่างไร ประพฤติเช่นไรกับเด็ก จะมีอิทธิพลต่อทัศนคติที่เด็กมีต่อตนเองไม่ว่าทางบวกหรือทางลบ

2. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม บุคคลสำคัญรอบ ๆ ตัวเด็ก เช่น ครู เพื่อน ต่างมีส่วนสำคัญในการสร้างมโนภาพแห่งตน ยิ่งเติบโตขึ้นเป็นวัยรุ่น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมก็จะมีมากตามไปด้วย ซึ่งจะรวมทั้งค่านิยมทางสังคมและทัศนคติ

Stuart และ Sundeen (อ้างใน สุธงษา อัมมเยี่ยม, 2533, หน้า 14) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในระยะต่อมา มีได้หลายประการด้วยกัน สรุปได้ดังนี้ ค่านิยมและความรู้สึกทางบวก ความรู้สึกในทางบวกที่มีต่อประสบการณ์ในชีวิตของบุคคล จะทำให้บุคคลสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีความรู้สึกขัดแย้งจากประสบการณ์ที่พบในชีวิต ก็จะทำให้เกิดความเครียดและมีปัญหาในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ได้

Coopersmith (อ้างใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541, หน้า 424 - 425) กล่าวถึง ตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ของแต่ละคนมี 4 ประการคือ

1. การยอมรับด้วยความจริงใจ จากบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเพื่อน ๆ
2. การมีโอกาสดำเนินงานที่สำคัญ และมีความสำเร็จแสดงว่าตนมีความสามารถ
3. การมีมาตรฐานทางจริยธรรม และศีลธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งใจไม่ให้ประพฤติดิฉัย การที่จะทำความดีและถูกต้องก็จะมีอัตมโนทัศน์ดี
4. การมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนอื่น เช่น มีโอกาสได้ช่วยเหลือคนอื่นให้พ้นจากความยากลำบาก เป็นต้น

แบบทดสอบวัดอัตมโนทัศน์

สำหรับแบบทดสอบที่มีชื่อเสียงมาก ของ The Piers – Harris Self Concept Scale (อ้างใน สมศรี จิตวัฒนา, 2534, หน้า 26 – 27) ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดมโนภาพแห่งตน สำหรับเด็กอายุระหว่าง 8 – 16 ปี ในการสร้างแบบทดสอบนี้ Piers และ Harris ได้นำคุณลักษณะของเด็กที่ได้จากการสำรวจของ Gersild มาเขียนเป็นประโยคบอกเล่า ครอบคลุมคุณลักษณะ เกี่ยวกับคนทั้งในทางบวกและทางลบจำนวนเท่า ๆ กัน ซึ่งแต่ละประโยคจะมีระดับความเข้มของการประเมินมโนภาพแห่งตนแตกต่างกัน Piers และ Harris ได้จัดแบ่งข้อความในแบบวัดนี้ออกเป็น 7 องค์ประกอบคือ

องค์ประกอบที่ 1 แสดงลักษณะทางด้านพฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior) ประกอบด้วยข้อความ 18 ข้อความ

องค์ประกอบที่ 2 แสดงลักษณะทางสติปัญญาและสถานภาพในโรงเรียน (Intellectual and School Status) ประกอบด้วยข้อความ 18 ข้อความ

องค์ประกอบที่ 3 แสดงลักษณะทางรูปร่างลักษณะและคุณลักษณะ (Physical Appearance and Attributes) ประกอบด้วยข้อความ 12 ข้อความ

องค์ประกอบที่ 4 แสดงลักษณะทางความวิตกกังวล (Anxiety) ประกอบด้วยข้อความ 12 ข้อความ

องค์ประกอบที่ 5 แสดงลักษณะทางความเป็นคนน่านิยม (Popularity) ประกอบด้วยข้อความ 12 ข้อความ

องค์ประกอบที่ 6 แสดงลักษณะทางความสุขและพอใจ (Happiness and Satisfaction) ประกอบด้วยข้อความ 8 ข้อความ

องค์ประกอบที่ 7 แสดงลักษณะที่เป็นส่วนรวม (Total Scale Scores) ประกอบด้วยข้อความ 80 ข้อความ ข้อความขององค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น

ข้อความแต่ละข้อความของแบบทดสอบมีคำตอบ 2 คำตอบ คือ จริงและไม่จริง ผู้ตอบแบบทดสอบจะต้องเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว แบบทดสอบนี้หาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบซ้ำ (Test – Retest) โดยให้ระยะของการสอบห่างกัน 2 เดือน ได้ค่าความเชื่อมั่น .88

Coopersmith (อ้างในสมศรี จักรวัฒนา, 2534, หน้า 27) ได้สร้างแบบทดสอบวัดมโนภาพแห่งตนที่เรียกว่า The Self – Esteem Inventory เพื่อใช้กับเด็กอายุระหว่าง 10 – 16 ปี แบบทดสอบนี้มี 58 ข้อ แต่ละข้อได้จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ แบบทดสอบแบ่งเป็น 4 ด้านคือ มโนภาพด้านสังคม มโนภาพกับเพื่อนสนิท มโนภาพกับพ่อแม่ และมโนภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการตอบเพียงแต่พิจารณาข้อความว่า “ใช่ฉัน” หรือ “ไม่ใช่ฉัน” แบบทดสอบนี้มีค่าความเชื่อมั่น .88 ถ้าได้คะแนนสูงแสดงว่ามีมโนภาพแห่งตนสูง

Pasao (อ้างในสมศรี จัตราวัฒนา, 2534, หน้า 27) ได้สร้างแบบประเมินที่ชื่อว่า The Pasao Self – Concept Rating Scale สำหรับเด็กวัยรุ่นในประเทศฟิลิปปินส์ เป็นแบบประเมินชนิด 5 ระดับ ข้อความที่ให้ประเมินเป็นข้อความที่บรรยายคุณลักษณะและความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กมัธยมศึกษา จำนวน 100 ข้อความ แบ่งออกเป็น 10 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ไม่ใช่ตัวฉัน (No me)

องค์ประกอบที่ 2 จุดหมายที่แท้จริง (Goal Directedness)

องค์ประกอบที่ 3 อารมณ์ (Emotionality)

องค์ประกอบที่ 4 ทศนคติ (Accepting Attitudes)

องค์ประกอบที่ 5 ความสัมพันธ์กับครอบครัว (Family Relations)

องค์ประกอบที่ 6 ความสัมพันธ์กับเพื่อน (Peer Relations)

องค์ประกอบที่ 7 เอกลักษณ์ (Identity)

องค์ประกอบที่ 8 การยอมรับความรู้สึก (Accepting Feeling)

องค์ประกอบที่ 9 ประเมินคุณค่าตนเอง (Personal Worth)

องค์ประกอบที่ 10 ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self - Confidence)

มาตรา 5 ระดับที่ใช้ประเมินนั้นเป็นการประเมินความถี่ของการปฏิบัติ ได้แก่ เสมอ ๆ

บ่อย ๆ บางครั้ง เกือบจะไม่ และไม่เลย การให้คะแนนเป็น 5, 4, 3, 2, และ 1 สำหรับข้อความที่เป็นบวกและคะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ สำหรับข้อความที่เป็นทางลบ แบบทดสอบนี้วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นจากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา ได้ .93

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อภิชาติ ประสารศรี (2534) ศึกษาผลของการบำบัดด้วยหนังสือที่มีต่อมโนภาพแห่งตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัชรวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 20 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นนักเรียนที่มีระดับมโนภาพแห่งตนต่ำจำนวน 10 คน และ เป็นนักเรียนที่มีระดับมโนภาพแห่งตนสูงจำนวน 10 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน โดยแต่ละกลุ่มมีนักเรียนที่มีระดับมโนภาพแห่งตนสูงและต่ำจำนวน กลุ่มละ 5 คน นักเรียนในกลุ่มทดลองจะได้รับ

การบำบัดด้วยหนังสือสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1 – 1.30 ชั่วโมง ติดต่อกันเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการบำบัดด้วยหนังสือ มีมโนภาพแห่งตนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการบำบัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการบำบัดด้วยหนังสือ มีมโนภาพแห่งตนภายหลังจากการบำบัดสูงกว่าก่อนได้รับการบำบัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ราชัน เหล่ารักผล (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาอัครมโนทัศน์นักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาอัครมโนทัศน์ทางด้านร่างกายและสติปัญญา และศึกษาอัครมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม และยังเปรียบเทียบอัครมโนทัศน์ของนักเรียนที่ได้รับการฝึกและไม่ได้รับการฝึกจากชุดกิจกรรม ผลการวิจัย ได้ชุดกิจกรรม จำนวน 2 ชุด คือชุดกิจกรรมพัฒนาอัครมโนทัศน์ทางด้านร่างกาย และชุดกิจกรรมพัฒนาอัครมโนทัศน์ทางด้านสติปัญญา พบว่า คะแนนเฉลี่ยอัครมโนทัศน์ของ นักเรียนกลุ่มทดลอง ทั้งทางด้านร่างกายและด้านสติปัญญาหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยอัครมโนทัศน์ก่อนการทดลอง และยังสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกจากชุดกิจกรรมพัฒนาอัครมโนทัศน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเพิ่มสะสมงาน ในการประเมินผล การเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า การนำเพิ่มสะสมงาน ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษ มีแนวทางในการดำเนินงานตามแบบจำลองการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล โดยใช้เพิ่มสะสมงาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนในการดำเนินงาน คือ ศึกษาสภาวะแวดล้อม กำหนดจุดมุ่งหมายของเพิ่มสะสมงาน กำหนดโครงสร้างของเพิ่มสะสมงาน พัฒนาเพิ่มสะสมงาน ประเมินผลเพิ่มสะสมงาน และประสานสัมพันธ์ร่วมขึ้นชม นอกจากนี้ยังพบว่า กระบวนการเพิ่มสะสมงาน ช่วยทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ และสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียนมาก รวมทั้งการประเมิน โดยใช้เพิ่มสะสมงาน มีคุณภาพตามเกณฑ์ตัดสินคุณภาพ การประเมินผลของ Linn และคณะ ในระดับมากทุกรายการ คือ มีความยุติธรรม ในการประเมิน สามารถถ่ายโยงและอ้างสรุปผล การประเมินระดับสติปัญญาที่ซับซ้อน เนื้อหาเพิ่มสะสมงานครอบคลุม และการประเมินมีความหมายต่อผู้ถูกประเมิน มีความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยค่าสัมประสิทธิ์ที่แทนค่าความเที่ยงตรงตามสภาพได้เท่ากับ .94 ค่าความเชื่อมั่นของผู้ให้คะแนน 2 คนเท่ากับ .97 และค่าความเชื่อมั่นของคะแนนที่ได้จากค่าสัมประสิทธิ์การสรุปอ้างอิง เท่ากับ .6517

งานวิจัยต่างประเทศ

Raath (อ้างใน อภิชาติ ประสารศรี, 2534, หน้า 33) ที่ได้ทำการศึกษาความเกี่ยวพันของมโนภาพแห่งตนในทางลบของเด็กนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา สังคม และบุคลิกภาพ ผลของการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาพบว่า เด็กที่มีมโนภาพแห่งตนในทางลบมักจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและไม่สามารถใช้ศักยภาพทาง สติปัญญาได้อย่างเต็มที่ พัฒนาการทางด้านสังคมพบว่า เด็กไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นอย่างเป็นธรรมชาติได้ มีอารมณ์ความรู้สึกอ่อนไหวและมักคิดเสมอว่าบุคคลอื่นไม่ชอบตน ดังนั้นจึงปฏิเสธสังคมและหลีกเลี่ยงที่จะมีความเกี่ยวพันกับบุคคลอื่น พัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพพบว่าเด็กจะมีการประเมินตนเองต่ำ ขาดการเคารพนับถือตนเองและกลัวความล้มเหลวมากที่สุด ดังนั้น เมื่อเด็กประสบกับความยุ่งยากใจพวกเขาจะขาดความเชื่อมั่นในการเผชิญกับสิ่งที่ยุ่งยากนั้น เพราะเชื่อว่าตนไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้

ผลการวิจัยในระหว่างที่ Batton และ Collins (อ้างใน อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์, 2541, หน้า 56-61) ดำรวจความเป็นไปได้ในการนำแฟ้มสะสมงาน ไปใช้กับนักศึกษาครูที่มหาวิทยาลัย Stanford เมื่อปลายปี 1980 พบว่า มีหลักฐาน 4 ประเภทที่ใช้แสดงว่านักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายตามแฟ้มสะสมผลงานคือ

Artifacts หมายถึง เอกสารประเภทการบ้าน แบบฝึกหัด รายงานของนักเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานวิชาการในห้องเรียน

Reproductions หมายถึง เอกสารที่แสดงถึงงานที่นักเรียนทำนอกห้องเรียน เช่น โครงการพิเศษ การสัมภาษณ์

Attestations หมายถึง เอกสารที่ครูและคนอื่น ๆ ใช้แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิชาการของนักเรียน เช่น บันทึกการสังเกตที่ครูจดบันทึกระหว่างที่นักเรียนนำเสนอหน้าชั้นใช้เป็น หลักฐาน แสดงความก้าวหน้าในการเรียนเกี่ยวกับการพูดหน้าชั้น บันทึกของผู้เรียน เพื่อนนักเรียน ผู้ปกครอง การสอบในลักษณะต่าง ๆ

Productions หมายถึง เอกสารที่นักเรียนเตรียมขึ้นเฉพาะบรรจุลงในแฟ้มสะสมงาน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย ข้อความที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถตามจุดมุ่งหมายและหัวข้อ